

მეზემსი

№ 6-7

6-7

1883—1906 წ.

15 აბრილი.

F.9843

ბაზღვითი სიტყვის თავისუფლების გამოსხადების შემდეგ დიდი ბაზარისათვის მართებადობა

ყველამ ვიცით, რომ ბეჭდვითი სიტყვის თავისუფლება დიდი ბედნიერება არის ხალხისათვის. ამას ბევრი დამტკიცება არ უნდა. ვინ იტყვის იმას, რომ სიბნელეს სინათლე არა სჯობდეს? მაგრამ, წარმოდგინეთ, ზოგიერთებისათვის ბევრად უფრო სასურველია სიბნელე ვიდრე ღამე. იმ საქმეს, რომელსაც იგი ბნელეში ადივლად შეასრულებს—სინათლეზე ვერ გაბედვს და ამისათვის ზოგისთვის ბნელე უფრო სანატრელია ვინემ ღამე. ილიეთ დღევანდელი საომარი იარაღები. ერთის მხრით ხედავ, რომ კაცის გონებას ბევრი რამ გამოუგონია ხალხის საბედნიეროდ, მაგრამ იგივე ხალხის სასიკეთოდ გამოგონებული ხალხის საუბედუროდ და გასაყვებად იხმარებინა! სიტყვის და ბეჭდვის თავისუფლებას დიდი სარგებლობის მოტანა შეუძლია, მაგრამ იქ, სადაც ამ სიტყვის და ბეჭდვის თავისუფლებას შეგნება არ არსებობს, სარგებლობის მაგიერ ზარალის მომტანია. ზოგიერთებს უკუღმართად ესმის სიტყვისა და ბეჭდვის თავისუფლება. ზოგის სურვილია რაც ენაზე მოადგება თავისუფლად იქადაგოს და ბეჭდოს, არაგის ნება არა ჰქონდეს დაშლისა. ზოგი ფიქრობს, რომ იმის სურვილზეა დამოკიდებული რამდენიც უნდა იკრუოს, რამდენიც უნდა გლანძლოს და რამდენიც სურს ცილი გწამოს. თუ მას ამის უფლებას არ მისცემენ, მაშ არ ყოფილა თავისუფლება სიტყვისა და ბეჭდვისა!.. დიად, ასე ესმის ზოგიერთებს სიტყვისა და ბეჭდვის თავისუფლება. შეგნებულ და განათლებულ ხალხში რამდენიც გინ-

და რო შე, იკრუე და ათსნაირი სისულელე იქადაგე შენს დაწვრილს ყურადღებას არ მიაქცევენ, მაგრამ უბედურება არის გაუნათლებელ ხალხში, სადაც დაბეჭდილი თუ რამე ნახეს ყოველივე ჰეშმარტებად მიიჩნით.

ილიეთ უცხოეთისა და ჩვენს ქვეყნის ქურნალ-გაზეთები და გულდასმით გადაიკითხეთ ყოველივე რასაც სწერენ დიდი დღესასწაულების გამო. რა საოცარი განსხვავება არის! ილიეთ ყველაზე დაწინაურებული და განათლებული ხალხი ინგლისელები, რასაც სწერენ ქურნალ-გაზეთებში აღდგომისა და სხვა შესანიშნავ დღესასწაულებისაგამო. გაბედვით შეგიძლია ვთქვათ, რომ ისეთ უხიავს, უბატურად სტენებას, როგორც ქრისტესას ისე სხვა სათაყვანო წმიდათა, ამასთან ისეთ გულის აღმაშფოთებელს სარწმუნოების და ხალხის რწმენის დაცინვას და ქირდათ აღებას არასოდეს არ შეხვდებით რასაც თქვენ, სამწუხაროდ, ხშირად შეხვდებით ჩართულ გაზეთებში. თათრებისა და ურების გამოცემებში, რომ ამის მსგავსი ენახოთ დაბეჭდილი, რასაკვირველია, არ არის საწყენი, მაგრამ ქართველების გაზეთებში, იმ ქართველების გაზეთებში, რომელთაც დიდ მორწმუნე ქრისტიანებად მოაქვთ თავი—დიდად საწყენი და სამწუხაროა.

ილიეთ, მაგალითებრ მე-7 ნომერი ახლად დაბადებული გაზეთის „შრომ“-ისა. მოწინავე სტატია ვითომ თავგამოდებით იცავს საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიობას. მაგრამ რამდენიმე სიტყვის შემდეგ სრულებით უარს ჰყვება არა თუ ქრისტიანობას, არამედ ყოველგვარ ზარწმუნოებას. უარს ყოფს საიდუმლოების საკითრებას. ერთი სიტყვით ძლიერ სასარგებლოდ მიიჩნია ველური ხალხების რელიგიური მდგომარეობა. ქრისტიანობის სარწმუნ-

ნოება მიანიჩა უმთავრეს იარაღად ესლანდელი სახელმწიფოის რეჟიმისა და მონობისა. ამ სტატიის ავტორს ჯერეთ კიდევ ვერ შეუენია, რომ ქრისტიანობის სარწმუნოება წინააღმდეგია ყოველგვარი მონობისა და იქ, სადაც ქრისტიანობის სხეიმა შეაშუქა, მონობა უკვე მოისპო...

აიღეთ, მაგალითებრ, 2 აპრილის განეთი სოციალ-დემოკრატების (იგულისხმეთ პროლეტარიატები). რას სწერენ სტატიაში „დეფენსედ დეს.“ იესო ქრისტე გამოყავს პირდაპირ სოციალ-დემოკრატად, რომელიც დაიბადა, აღიზარდა და მხოლოდ იმას ქადაგებდა, რომ პროლეტარიატები მთელი ქვეყნისა შეკრებილიყვნენ და მათთვის მიეცა იმ დროის მდიდარი კაცების, სახელმწიფო და საეკლესიო მამულები და ისე მოეწყო მათი ცხოვრება, რომ ხელის ბანის მეტი შრომა აღარ დასჭირებოდათ ბედნიერი ცხოვრებისათვის! მაგრამ სჯობს თვითონ „ელვა“ ვალაპარაკით მკითხველთან.

ჩვენ ვხედავთ იესოს ზაკითა და ჯაშუშობით გაცემულს თავის მტრების, ე. ი. ხალხის მტარვალების ხელში, შეპყრობილს, ტანჯულ-წამებულს, გვემულს და სიკვდილით დასჯილს, ჯვარზე გაკრული, და პასუხათ ყოველივე ამისა მის მიმქრალ და პატიოსან პირის სახეს ჩვენ ვკითხულობთ გაბედულ და მრისხანე სიტყვებს: „ნუ გეშინინ მთვან (ე. ი. ძლიერთა ამა ქვეყნისა), რომელთა მოსწყვიდენ ხორცი, ხოლო სულისა (მადლობა ღმერთს! სულის არსებობის რწმენა კიდევ შერჩენია ავტორს) ვერ ხელდემწიფების მოკვლად“ (მათ. 10, 28). აი ვინ იყო იესო და აი როგორ და რისთვის იქნა იგი წამებულნი! მთელი მისი სიცოცხლე და მოღვაწეობა თავიდან ბოლომდე იგივეა, რაც ყოველ-დღე ჩვენ გარშემო ხდება. ასი ათასი წელი გავიდა მას შემდეგ, და თითქო ამ მხრით არავითარი ცვლილება არ მომხდარა. იგივე დევნა, იგივე წამება სიმათლისათვის!“ (ჩვენ გვასწავლიდენ და ევროპაც აღიარებს, რომ ქრისტეს აქეთ არის 1906 წელიწადი და „ელვის“ თანამშრომელის გამოკვლევით ასი ათასი წელიწადი ყოფილა თურმე. დიად, მართალს ამბობენ ჩვენი სოციალ-დემოკრატები, რომ ევროპა დიდი ხანია უკან ჩამოგვრჩია!).

ჩვენ ვხედავთ, განაგრძობს ავტორი, ქრისტეს ნიღბ კვეშ ამოფარებულ, ხალხის მძარცველებს და მტანჯველებს, მატყუარებს და მზაკერებს. იმათ

დაირქვეს იესოს სახელი მხოლოდ იმიტომ, რომ მისი მოძღვრება წაბილწათ და შეურაცხყოთ ან. გარებით და ვერცხლის მოყვარეობით დაბრმავებულნი ისინი ქრისტეს სახელით აწამებენ ტანჯვენ იმათ, ვინც თავის დანიშნულებას ხალხის სამსახურში ხედავს, ვისაც ხალხის მონობისაგან განთავისფლება თავის უწმიდეს მოვალეობათ გაუხდია).

და რა ვასაკვირვლია ამისთანა პირების ნიღბაფარებულობა? განა მარქს ცოტა ყავს ამისთანა ნიღბაფარებული პირები? ცოტანი ბრძანდებოდენ ნაბღებში გამოხვეული მქადაგებელნი თავ-პირ ახვეულნი, რომელთაც თვალების მეტი არა უჩანდათ ჭქადაგების შემდეგ ფულებს კრებადენ ერთობისათვის! ბოლოს ამ მქადაგებელთა მოციქულებმა ხომა დაიწყეს იარაღების წართმევა, ფულების აკრება და სავაჭრო მაღაზიებიდან ყვირილთაში და სხვა დაბღებში საბურების, ნაბღების, კალოშების, თეთრეულობის, დაკრილების სახვევით, შეგროვება. განა ცოტა შეკრბეს? სად წაიღეს და ფულები ვის მისცეს? ამბობენ ერთობამ გადაყლაპაო. დიად, ასე იყო ქრისტეს დროსაც, კეთილი კაცებიც იყვნენ და ბოროტებიც. მაგრამ ის ხსენები და მღვდელთმთავრები, რომელსაც გულისხმობს ავტორი სრულებით არ ყოფილან ქრისტეს დროს, თუ ავტორი ურების მღვდელთმთავრებსა და ხანძებზე ამბობს უნდა ნათლად აცხადდეს ამას და ჩირქს არ უნდა სცხებდეს მთელს წოდებას, რომელთა შორის უმრავლესობა არაფერ შეუშია.

როცა საქარო ავტორისათვის მაშინ ქრისტეს აღმერთებს და როცა არა—სრულებით უარს-ყოფს. თუ რამე სახარებაში ნახა თავის აზრის წინააღმდეგ ამას ქრისტეს კი არ მიაწერს, არამედ მღვდლების განასწორებად და ჩამატებულიად ჩასთვლის.

ერთი სტუდენტი კრებაზე მიმტკიცებდა, რომ იესო ქრისტე ხანჯლით ხელში ხალხს იწვევდა ბიუროკრატების წინააღმდეგო. რა უნდა სთქვას ამისთანა მქადაგებელზე კაცმა? აუსუს სტუდენტის წოდებაჲ..

„ის მაღალი ზნეობრივი პრინციპები, ბრძანებს ავტორი, რომლებსაც იესო ქადაგებდა, თავის-თავად კარგი იყვნენ, მაგრამ ცხოვრებაში ისინი ყოველდღე უშინაარსო ტრუიზმებით გადაიტყენ და ყოველგვარი აზრი და მნიშვნელობა დაკარგეს. და მართლაც რა გავლენა უნდა ქონდეს სიყვარულზე და ძმობაზე

ქაღაღებს იმ კაცისაგან, რომელიც თავისი პირადი წმინდა კლასობრივ ინტერესების სასარგებლოდ თავისი ქვეშევრდომების ოფლით იკვებება? ყოველივე ამას ბოლო მოეღება, მხოლოდ მაშინ, როცა საზოგადოებრივი ცხოვრების ნივთიერ პირობებში ძირითადი ცვლილება მოხდება. ასეთ ცვლილებას განიცდის თანამედროვე საზოგადოება. ამიტომ მოახლოებულია ის დრო, როცა ხალხის მედგარი იერიში სამუდამოდ წაიკეცავს ყველა წინანდელ უსამართლობას, მოსპობს მჩაგვრელებს და დამყარდება სამართლიანობა“.

დიდ, მართალს ბრძანებს ავტორი! ყოველ ქაღაღებს ხალხის პროლეტარიატობაზე მაშინ ექმნება ნიადაგი როცა ხალხის უმრავლესობა გამარჯვებული იქმნება. როცა ხალხში პროლეტარი სრულდებით არ მოიპოვება და არც ერთს პროლეტარად გახდომა არა სურს იქ ქაღაღებს არავითარი ნიადაგი არ აქვს. ის დრო როცა ყველა ხალხები პროლეტარებად გახდებიან, რასაკვირველია, სოციალ-დემოკრატებს გარდა, ვინაიდან იმათ დიდი ქონებაც რომ შეიძინონ უფლება ექნებათ.) ძლიერ შორს არის ჩვენგან. ამდენი ხანია იბძვის ქვეყნის პროლეტარიატები, რომ სხვისი სიმდიდრე ხელში ჩაიგდონ, მაგრამ ვერას გახდენ. ჩვენში უკვე დაწყებული ყოფილა, როგორც მოგვითხრობს საადგილო სტატიაში ავტორი და ამ ცოტა ხანში ერთი იერიშით უკვე ბოლო მოეღება და სამუდამოდ წაიღებება ყველა წინანდელი უსამართლობა, მოსპობიან მჩაგვრელები და დამყარდება სამართლიანობა. პირველი იერიში უკვე გვაჩვენებს სოციალ-დემოკრატებმა და სოციალ-რევოლუციონერებმა, რომლითაც მეტის-მეტად ისახელეს თავი და ამ უკანასკნელ იერიშზეც, თუ შევსწავით, ვნახავთ რა იქნება. ჩვენ ვეწვივობთ, რომ ამ მეორე „ძლიერმა იერიშმა“ სულ მოსპოს უმართლობა და ქონებითი უთანასწორობა ხალხში!.. დარწმუნებული ვართ, რომ ჩვენში არ მოხდება ის რაც სხვაგან არ მომხდარა...

მამაშვილურად ურჩევთ ამისთანა სტატიების მწერლებს, ნუ დაიწყებენ წერას ისეთ საგნებზე, რომელიც მათ არ შეუძლებელია და არ იციან. უნდა ახსოვდეს ყველას, რომ ჩხანავა კატა თავის ვერ დაიქვას. რა საჭიროა წინ და წინ გამოცხადება, რომ უკანასკნელი იერიშით ივინი

ყველაფერს წაიკეცავს? ამას რომ წაიკეცვენ მოეზადებიან და ვაი თუ ეს უკანასკნელი იერიშიც ისეთი „დიდებული“ აღმოჩნდეს, როგორც იყო პირველი... ურჩევ ამგვარ მწერლებს გადაიკითხონ ყველა წიგნები საფრანგეთის და სხვა ევროპის ხალხების მოძრაობაზე, რევოლუციისაზე, შეადარონ ჩვენს ქვეყანა უცხოეთის ქვეყნებს, მათი მდგომარეობა ეხლანდელ ჩვენი ხალხის მდგომარეობას, აიცილონ თავიდან ის მიუტევებელი შეცდომები რაც მოუვიდათ მათ და თვითონ ჩვენ სოციალ-დემოკრატებსაც. ვურჩევ ყველას ნუ დარწმუნდებიან ყახახების, სალდათების და ჟინდარების მომხრეობაზე და გულახდილად ნუ მოუთხრობენ თავიანთ ავლა-დიდებას... ხომ დარწმუნდენ ესლა თუ რით გადაუხადეს ყახახებმა მუსიკით შეგებება და მიხაილოვში გამასპინძლებით პატივისცემა? საფრანგეთში მარტო ხალხმა გაიტანა თავისი სურვილი თუ ჯარმა უშველა?..

ზოგიერთი ჩვენი კორესპოდენტების სიხარულის დასასრული არა ჰქონდა იმის გამო, რომ ახალმა თაობამ დაიკავა მართვა-გამგეობა ცხინვალში, ყვირილაში და ჭიათურაში. ყველას ყურადღება უნდა ჰქონოდა მიტკეული პეტერბურგზე, მოსკოვზე და ვარშავაზე, თორემ რას მიქვიან იანი, ცხინვალი და ყვირილა!.. ამას ესლა კი-არ ვამბობთ ჩვენ—დიდი ხანია ამას ვამბობდით და ვამტკიცებდით, რომ ჩვენი ხალხის ორ თვეში განათლება არ გვეწამდა. ყოველთვის ვამბობდით და ვიტყვით, საჭიროა დიდი წინ დახედულობა, გამჭირახობა და შორს გამჭვრეტელობა და ყველაზე საჭიროა ერთობა, ძმობა, ერთსულლობა, ერთგულობა და არა ერთმანეთის აკლება და ერთმანეთის გადამტერება. არა მირწამს, რომ ჩვენში ხალხის მოძრაობამ მიაღწიოს თავის საწადელს ვიდრემდის სამი მილიონი თათგობი და სპარსელები და მილიონ-ნახევარზე მეტი სომხები მტრად გვეყოლებოდა. თუ რამე იქნება ისევე რუსეთიდან იქნება და ჩვენ საქმეს ისე უნდა უყურებდეთ როგორც პოლონელები და სხვა განაპირა ქვეყნის შეგებულნი მცხოვრებნი.

დიდ, ძლიერ კარგი რომ არის სიტყვის და ბეჭდვის თავისუფლება, მაგრამ თუ კაცი გონებით განვითარებას მოკლებულია მაშინ იგი ხალხს ნაცვლიად სარგებლობისა ენების მეტს ხარისხს ეტანს. უნდა შევიანოს ყველამ, რომ ხალხის არარწმუნობის ქირდთ აღება უფსკრულს აარსებს ხალხსა და ამის-

თანა მოქალაქეთა შორის. მაგალითი არ ყოფილა, რომ რამდენიმე მქალაქებელს უხალხოთ ქვეყანა გადაებრუნებოდა და ეს ჩვენშიაც არასოდეს არ მოხდებდა. საჭიროა ერთსულობა, ერთგულობა, მშობა, თანასწორობა, სიპართლე და სიყვარულობა. უამათოდ არსად არა გაკეთებულა-რა და არც ჩვენში გაკეთდება. უნდა გვახსოვდეს ყველას ისიც, რომ ქვეყანაზე უმართლოების სრულებით მოსპობა და გათანასწორება შეუძლებელია იქ, საცა კაცის ბუნება მოშლილია, როგორც გვასწავლის სამღვთო წერილი, და ხალხის ქვეყანაზე ანგელოზებად გარდაქმნა ყოვლად შეუძლებელია.

სოფელის ხუცესი.

**სინდისისა და ეკლესიის თავისუფლება
ბიზანტიის იმპერიაში.**

შესავალი.

კაცობრიული პრინციპი სინდისის თავისუფლებისა საზოგადოაო, და ქრისტიანობრივი მოძღვრების დედა-აზრი, კერძოთ, მოითხოვს, რათა სრულის სისწორით იქნეს მოხაზული ის უფლებებივე საზღვარი, რომელსაც არ უნდა გადაშორდეს თავის საქმეში არც ეკლესია სახელმწიფოსაკენ და არც სახელმწიფო ეკლესიისაკენ. ეკლესია წარმოადგენს თვით-არსს და სახელმწიფოსაგან დამოუკიდებელს სარწმუნოებრივს საზოგადოებას. აგრეთვე სახელმწიფო წარმოადგენს თვით-არსსა და ეკლესიისაგან დამოუკიდებელს პოლიტიკურს ორგანიზმს. პირველი არა ჰგავს უქანასკნელს არც მიზნით, არც წყობილებით და არც იარაღით. უქანასკნელი განსხვავდება პირველისაგან როგორც მიზნით, ისე წყობილებით და იარაღით. და აი, სწორეთ ამ სხვა დასხვაობით: აიხსნება ის გარემოება, რომ ეს ორი უუდიდესი ორგანიზმი, ეკლესია და სახელმწიფო, ერთიმეორის გვერდით არსებობს, თვითუველი მათგანი თავთავის სფერაში დამოუკიდებლათ მოქმედებს და არც ერთს არ შეუძლია, სხვის სფერაში კანონიერი განკარგულება მოახდინოს. აქ ფუნქციათა და უფლებათა სრული განცალკევებაა. აქ უფლებათა

აღრევა არ შეიძლება, ისე როგორც არ შეიძლება არც მიზანთა და საშუალებათა აღრევა*).

ასეთია იდეალური ურთიერთობა ეკლესიისა და სახელმწიფოს შორის. მაგრამ ეს იმას კი არ ნიშნავს, ვითომც სახელმწიფოს უფლება არა ჰქონდეს, ეკლესიას რაიმე განსაზღვრულს ურთიერთობაში ჩაუდგეს, მისთან მტკიცედ გადაჭრილი განწყობილება დაიჭიროს.

არ უნდა დაივიწყოთ, რომ როგორც ეკლესიის, ისე სახელმწიფოს ერთსა და იმავე ადამიანთაგან აქვს საქმე. ერთი შეეხება მას როგორც რელიგიურს და ზნეობრივ პიროვნებას, მეორე კი—როგორც სამოქალაქო და პოლიტიკურ არსებას. მაგრამ როგორც ზოლათიკურ-მოქალაქეობრივი მხარე, ისე სარწმუნოებრივ-ზნეობრივი თვისებანი,—ეს ხომ ორი სხვადასხვა მხარე ერთსა და იმავე ცოცხალი არსებისა, ამათი მატარებელი ხომ ერთი და იგივე ადამიანია. აქედან თავისთავათ გამომდინარებს შემდეგი აუცილებელი მოვლენა: როცა რომლისაზე სახელმწიფოს ქვეშევრდომი ეკლესიის წევრი ხდება, იგი ამის ძალით სრულებითაც ვალდებული არაა თავისი ოჯახი და უტემოს, თავისი საზოგადოება ანუ ხალხი და ხელობა უარ-ჰყოს, თავისი სახელმწიფოებრივი დამოკიდებულებანი უკუ-აგდოს. ქრისტიანი მონათლელის შემდეგაც იმავე ოჯახისა, ერისა ჭ სახელმწიფოს წევრი რჩება, რომელსაც მონათლამდე ეკუთვნოდა.— მართალია, თავისი მიზნით ეკლესია „არა მას სფელისაგანი აწს“, მაგრამ იგი მიანიც ამ ქვეყნად არსებობს; მას არა აქვს სახელმწიფო ტერიტორიისაგან განშორებული ტერიტორია, არამედ იძულებულია იმავე სახელმწიფოთა საზღვრებ შორის იარსებოს და ამ ქვეყნიურ დაწესებულებებთან მეზობლობა იქონიოს.

მეორე მხრით, თავისი მიზნის მისაწვდელ ეკლესიის აუცილებლად სჭირდება: თავისუფლება სიტყვისა და ქალაქების, ხელშეუხებლობა საღვთისმსახურო და საორგანიზაციო კრების, აგება, შემოკობა და შენახვა სამლოცველო შენობის, უზრუნველ-ყოფა საეკლესიო იერარქიის ანუ სამღვდლოების, რასაც რასაკვირველია, ნივთიერი საშუალებანი ან ქონება სჭირია. ხოლო ეს ისეთი პირობებია,

* უფრო ვრცლათ იხ. ჩვენი წერილი—სინდისისა და ეკლესიის თავისუფლება (საქ. საქმსარხ. მოამბე*—ში. 1906 წ. №№ 1—2).

რომელიც ეკლესიას ერთგვარ კორპორატიულ დაწესებულებად ჰდის, სახელმწიფოში კორპორატიულ უფლებათა წიაღებს აიძულებს. ამ მხვივ ეკლესიას არ შეუძლია, სახელმწიფოს გვერდი აუაროს, მის იურისდიქციასთან საქმე არ დაიჭიროს. სახელმწიფოსათვის საჭიროა იცოდეს, თუ რა კორპორაციაა ეს კორპორაცია, როგორია მისი მიზანი? შესაძლოა, თუ არა, სახელმწიფოს ჰესმარებდნენ ინტერესთა დაურღვევლათ, ამ კორპორაციას ნება დაეერთოს, შესაძლოა თუ არა—მის კორპორატიულ-ქონებრივ უფლებანი მიეცეს და სხვა.

აქ იწყება უფლებბრივი დამოკიდებულებანი ეკლესიასა და სახელმწიფოს შორის, მაგრამ ამავე მუხლში ედება სახლდარი აღნიშნულ დამოკიდებულებათა ხარისხსაც. ეკლესია დამოკიდებულებათა უფლება სახელმწიფო კანონმდებლობას მხოლოდ როგორც კერძო ძმობა ანუ კავშირი, და სახელმწიფოს უფლება აქვს შეეხოს მას, მხოლოდ როგორც კერძო კავშირს ანუ საზოგადოებას. ამას იქით სახელმწიფო ვერ გადაშორდება, უკეთუ სურს კანონიერ ნიადაგზე დარჩეს. სახელდობრ, სახელმწიფოს შეუძლია, ეკლესია ნება დაწოდებულ საზოგადოებად აღიაროს, შეუძლია რამდენაშიმე მფარველობას გაუწიოს; მაგრამ, როგორი ურთიერთობაც გინდა ჰქონდეს ეკლესიას, სახელმწიფოს უფლება არა აქვს, ამ კორპორაციას წეს-წყობილება შეუცვალოს, მის მიზანს გამგეობას, კანონმდებლობასა და სამართალს დარაჯი მიუჩინოს, მის სწავლა-მოძღვრებაში ცვლილება რამ შეიტანოს, მისი ქონებრივი უფლებანი, თით ეკლესიის დაუყოთხავად, ძირიანად შეატრიალოს, შეზღუდოს ანუ გააუქმოს და სხვა. სახელმწიფო ვალდებულია, მხოლოდ უსწრუნეველ-ჰქოს ეკლესიის წევრთა ნამდვილი სარწმუნოებრივი თავისუფლება და საეკლესიო დაწესებულებათა ხელშეუხებლობა ეკლესიის გარეშე მდგომ პირთა და დაწესებულებათაგან; ამაზე მეტი სახელმწიფოს არც მოეთხოვება და არც ეუფლება. ეკლესია არ უნდა დააბრმავოს საერო მთავრობის მხრივ კეთილმა განწყობილებამ; იგი მუდამ უნდა სცილილობდეს ეს კეთილ-განწყობილება ზომას არ გადააქარბოს; მას ყოველთვის უნდა ახსოვდეს, რომ ეკლესიაში როგორც წევრად შემოსვლა, ისე მართვა-გამგეობა და სწავლა-მოძღვრება, ყველაფერი გულწრფელ ქრისტიანულ სიყვარულსა ჭ თავისუფალ რწმენაზე უნდა

იყოს დამყარებული, ყველაფერი წმინდა ზნეობრივი მოტივებისაგან უნდა გამომდინარეობდეს. ამის გამო ეკლესია უნდა ერთდოს სახელმწიფოსაგან ან კერძო ვაჟდენიან პირთაგან იმნაირი პრივილეგიებისა და დახმარების მიღებას, რომელიც მის წევრთა და იერარქიის მოქმედებას ამ წმინდა ზნეობრივ და სარწმუნოებრივის ხასიათს დაუკარგავს.

ვთქვათ, რომელმამე სახელმწიფომ ქრისტიანობა ნება დაწოდებულ სარწმუნოებად აღიარა. ვავიდა რამდენიმე ხანი და სახელმწიფომ ამ სარწმუნოებას მფარველობა დაუწყაო. თუ ეს მფარველობა მხოლოდ გარეშე მტერთა შემოსევისაგან დაცვაში გამოიხატება, მაშინ, რასაკვირველია, ქრისტიანობა სრულიად არაფერს დაჰკარგავს. მაგრამ წარმოვიდგინოთ, რომ ქრისტიანები უბრალო მფარველობას არ დასჯერდნ და სახელმწიფოს მოსთხოვეს, რათა მან აქტიური მონაწილეობა მიიღოს ქრისტიანობის გავრცელებაში, სხვა რჯულის მიმდევარ ქვეშევრდომებს ძალა დაატანოს ან პოლიტიკური და ქონებრივი უპირატესობანი აღუთქვას მათ, უკეთუ იგინი ქრისტიანობას მიიღებენ. ვთქვათ, ეს თხოვნა სახელმწიფომაც შეიწყინარა და ახალი სარწმუნოების მიმდევარ დაუწყაო სხვადასხვა პრივილეგიების ბოძება, სემსახურში იგინი უფრო წინ დააყენა, მათ მოძღვრებასა და მასწავლებლებს ხაზინიდან ჯამბარები დაუნუნა, ხოლო მათი სამლოცველო სახლები სახელმწიფო ხარჯით შეამკო ან აღაშენა და სხვა. რა თქმა უნდა, ბევრი ქვეშევრდომი ქრისტიანობაზე გადმოვი, მაგრამ როგორი იქნება ეს გადმოსვლა? რა ზნეობრივი ღირსებისანი იქნებიან ის პირნი, რომელიც ახლა ამ სარწმუნოებისაკენ გამოსწევენ ბევრი ისეთი ელემენტრ გამოერებება, რომელსაც აღარც ძველი სარწმუნოება მიანიჩა და ახლისაკენ კი მხოლოდ პოლიტიკური პრივილეგიები და ქონებრივი სარგებლობა იზიდავს. ცხადია, ესევე ბედი ეწევა ქრისტეს მიმდევარ სამღვდლოეობასაც; იერარქიული ადგილების დაქვრას ეკლესიაში ბუგწნი ისეთი პირნი მოისურვებენ, რომელთაც ხშირათ პატივმოყვარება და ქონებრივ-პოლიტიკური ანგარიშები ამოძრავებსთ. რალა სერაპარაკოა, რომ ამ შემთხვევაში ეკლესია ბევრს ვერაფერს მოიგებს, პირიქით მისი საქმე დაცემის გზას დაადგება, მის წევრთა ზნეობრივ-სარწმუნოებრივი ღონე შესამწნევთ დაიწყებს; მისი ხელმძღვანელი იერარქია საერო მთავ-

რობის ყურმოჭრილ მონად და პატივ-მოყვარე მატერიალისტთა ბრბოდ გადაიქცევა. — კიდევ უფრო ცუდს მდგომარეობაში ჩავარდნა ეკლესია და კერძოთ მისი იერარქია, უკეთუ ამ უკანასკნელს სახელმწიფო რომელიმე სამოქალაქო ხელის-უფლებით დატვირთავს, საერო ადმინისტრატიული უფლებებით შემოსავს, რადგან ამ შემთხვევაში საეკლესიო იერარქია საერო მთავრობაზე დამოკიდებული გახდება, მის წინაშე პასუხის მგებელი შეიქნება, რის გამოც საერო მთავრობას ყოველთვის ექნება საბუთი სამღვდელთა პირთა არჩევნებში ჩაეროის, მორწმუნეთა მიერ არჩეული კანდიდატი არ დაამტკიცოს, მათთვის სასარგებლოა და მოსაწონ მღვდელს ანუ მღვდელთათვის რაიმე სამოქალაქო-ადმინისტრატიული ხრკი მისდეს და სამსახურიდან გადააყენოს ან გადაასახლოს და სხვა. ერთი სიტყვით, აქ სამღვდლოება გახდება არა მარტო მონა საერო მთავრობისა, არამედ მისი პოლიტიკური მისწრაფების პირდაპირი იარაღიც, გაბატონებულ კლასთა ინტერესების დამცველი და ცხოვრებაში გამტარებელი წოდება. დღ ეს ხომ პირდაპირი უარის-ყოფა იქნება იმ დიდებული პრინციპისა, რომელიც ქრისტიანობამ ამცნო ქვეყანას, როდესაც ერთხელ და საუკუნით აღიარა სრული განცალკევება სარწმუნოებისა და პოლიტიკისა, სახელმწიფოსი და ეკლესიისა.

ყოველსავე ზემო თქმულიდან, ვგონებთ, საკმაოთ გამოიჩევა, თუ რაში უნდა მდგომარეობდეს და რა სახეღარს არ უნდა გადაშორდეს მფარველობითი განწყობილება სახელმწიფოსი ეკლესიისთან, რას უნდა აძლევდეს პირველი უკანასკნელს და რას უნდა სჯერდებოდეს უკანასკნელი პირველისაგან: სასუქმწიფო ვადადებულა მხოლოდ უზრუნველ-ქუოს ეკლესიის წევრთა ნამდვილი სარწმუნოებრივი თავისუფლება და საეკლესიო დაწესებულებათა ხელშეუხებლობა ეკლესიას გარეშე მდგომ პირთა და დაწესებულებათაგან; ამაზე მეტი სასუქმწიფოს არც ეუფლება და არც მოეთხოვება. ეს უნდა ითქვას საზოგადოთ ყოველგვარ სახელმწიფოზე, განსაკუთრებით კი იმ სახელმწიფოზე, რომელნიც თავის თავს ქრისტიანობის მომხრედ აღიარებენ.

სახელმწიფოთა სწორეთ ამ ჯგუფს ეკუთვნის ბიზანტიის იმპერია, ჩვენს წყაროებში «საბერძნეთად» წოდებული, რომელმაც თითქმის 11½ საუკუნის განმავლობაში (313—1453 წწ.) ატარა ქრისტიან-

ობის დროშა აფრიკაევროპის აღმოსავლეთ ნაწილსა და წინაა აზიაში, სანამ მის ნაოხარზე საბოლოოთ არ დამკვიდრდა მაჰმადიანთა სახელმწიფო—ოსმალეთი. ბიზანტიიდან მივიღეთ ქრისტიანობა ჩვენ, ქართველებმა (333—326 წწლს); იქიდანვე მიიღო აღნიშნული სარწმუნოება რუსეთმაც (988 წს) რომლის ხელშიაც დღეს ვივიდებთ. როგორც რუსეთის, ისე საქართველო ვიცავს ბიზანტიის კულტურულ გავლენის ქვეშ; კერძოთ, მოსკოვის მონარქები და პეტერბურგის იმპერატორები თავის თავს ყოველთვის ისე უტკუროდენ, როგორც ბიზანტიის იმპერატორთა მემკვიდრეებს, და მუდამამ სცდილობდენ თვისი ურთიერთობა ეკლესიისთან იმავე წესით მოეწყათ, როგორც ბიზანტიის იმპერიაში იყო მოწყობილი. დღესაც რუსის ზოგიერთი კანონისტები ყოველ ღონეს ხმარობენ, რუსეთის ეკლესიის აწ არსებულს ანორმალურს სახელმწიფოებრივს მდგომარეობას ბიზანტიის იმპერატორთა კანონმდებლობასა და პრაქტიკაში მოუპოონ გასამართლებელი საფუძველი, თუმცა, როგორც ქვემოთ დავინახავთ, ეს გამართლება მეტათ ცალმხრივია და ზოგიერთ შემთხვევაში ბერძნულისა და ლათინური ტექსტის ტენდენციურ თარგმანზეა დამყარებული. მაშასადამე, თუ გვსურს, ჩვენი ეკლესიის წარსულისა და აწყო სახელმწიფოებრივ მდგომარეობის ნამდვილი ფასი შევიგნათ, აუცილებლად საქირთა ვავიკნათ, თუ როგორის კანონებთ იყო უზრუნველ-ყოფილი და როგორი სახით ხორციელდებოდა პრაქტიკულათ სინდისისა და ეკლესიის თავისუფლება ბიზანტიის იმპერიაში. ესევე მიმოხალვა შეგვაგნებინებს, თუ რაგონს შეედრებენ უნდა მოერადოს შემდგომი ჩვენი ეკლესია სახელმწიფოსთან ურთიერთობის მოწესრიგის დროს.

რომ შრომა მეტისმეტათ არ გავვიგრძელებდეს, მეითხველის ყურადღებას მივაქცევთ შემდეგს მკვლევარის საკითხს:

- I—როგორ უტკუროდენ ბიზანტიის იმპერატორები ეკლესიისა და სახელმწიფოს ურთიერთობას?
- II—როგორ სწარმოებდა ბიზანტიაში ქრისტიანობის გავრცელება?
- III—იყო თუ არა ეკლესია თავისუფალი თავის კანონმდებლობაში?

IV—იყო თუ არა ეკლესია თავისუფალი სასულიერო სამართალში?

V—რა პრივილეგიებით სარგებლობდა ბიზანტიაში საეკლესიო იერარქია და როგორის წესით სწარმოებდა მისი წევრების არჩევას?

VI—დასასრულს, როგორი იყო ეკლესიის ქონებრივი უფლებანი და რამდენათ იყო თავისუფალი ეკლესია თავის ქონებათა მართვა-გამგეობაში?

პირველს საკითხს აზრათ აქვს, გამოარკვიოს ბიზანტიის იმპერატორთა თეორეტიული შეხედულება ეკლესიისა და სახელმწიფოს ურთიერთობაზე. დანარჩენი საკითხები კი იმავე იმპერატორთა პრაქტიკულს მდგაწეობას შეეხება; სახელდობრ, მათ აქვთ აზრად გაარკვიონ, თუ რამდენათ შესძლეს ბიზანტიის იმპერატორებმა პრაქტიკულათ განხორციელება იმ პრინციპისა, რომელსაც თეორიაში აღიარებდნენ. ვეცდებით უმეტესათ ფაქტების ერთ ვილაპარაკოთ.

ახალი ხრიკი გლახების ცაცხვა-გლეჯისა. — გახიზონიანთ დანაშაუამ თვითონ მიზოდეს სატუსალოში?

სექტემბერი, ოქტომბერი და ნოემბერი ეს შემოდგომის თვეები შესანიშნავია ყველა მუშაკთათვის ვისაც უმუშავნია, დაუთვისია და თავის ხელით გაუყვითებია რამე. ამ თვეებში ყველა მუშაკი მოიძიოს და შეერებავს ნაყოფს თავის დათვისილისა და დამუშავებულისას. ვინც დროებას ატარებდა, ხელი არ გაუნძრევია ამან რალა უნდა მოიძიოს? მაგრამ, სამუშაოროდ, ეს მუქთა მკამლები, ეს თავიანთ კუქის მონები უფრო ბევრს იძიებენ და შეიკრებენ! გლეხი კრებას და იძიებს თავის ნაოფლარს, მაგრამ ეს საზოგადოების წრუბლები უფრო მეტს კრებენ საკლდევი ყრუ და შეუღებელი გლეხებისგან. დადგება თუ არა ნოემბრის თვე სასაღდათო კენჭის ამოღებისა, ეს მუქთა მკამლები მოიყრიან თავს და დაუხლოვდებიან სასაღდათო კაცების ნათესავებს და მშობლებს და არ შეიძლება ფულები არ დასტყუნონ. ზოგიერთების ვერაგობა და „მაშენიკური“ მოქმედება გამოაშკარავდა და გვეგონა თუ თავს დაანებდნენ, მაგრამ არ იქნა! ეხლა ისეთი ხრიკები

გამოიგონეს, რომ ველარაფერს უგებენ და „მაშენიკებისა“ საქციელი დაუხჯელიად რჩება. საქიროდ მიგვანჩნია ეს ახალი ხრიკი ამ ვეზებტონებისა გამოვამევენოთ, რომ იქნება ყრუ ხალხმა შეიგნოს რამე და ასე არ იცარცებოდეს. აი რაში მდგომარეობს ეს ახალი ხრიკი. ერთ თუთხმეტიოდ საღ სასაღდათო ბიჭებს დაპირდებიან, რომ ისინი როგორმე იმილონ, ასე, ორი კვირით და მათ მაგიერად სხვას წააღუნინებენ. თვითონ-კი კენჭის გარეშე ესწრებიან და ტყუილობენ თუ ვინ წაიყვანეს ამ დამალული კაცების მაგიერ საღავათიანები და მეტი ნომრის ბილეთის მქონენი. როცა წაიყვანებენ აღჩვეულ საღდათებს მიუგზავნიან ამ დამალულ კაცების მაგიერ წაყვანილების მიამს, დედას და ძმებს და დაწვევენ ვაჭრობას, თუ რამდენს მისცემენ, რომ მათი შეილი ანუ ძმა, რომ დააბრუნონ და განათავისუფლონ? გადაწყვეტენ „სასყიდელს“ თავის შრომისათვის ასი მანეთიდან ორას მანეთამდე და ისეთ პირობებს შეკრავენ, რომ უარის თქმა აღარ შეიძლება. მერმე ეტყვიან დამალულებს, რომ მათ სატიკი დასჯა მოელისთ თუ არ გამოეცხადენ მთავრობას. ისინიც მიდიან. გამოცხადებულთ აგზავნიან როგორც საღ კაცებს და დაბალი რიცხვის კენჭის მიმღებთ. ვინც დიდი რიცხვის ბილეთის ამღებნი იყვნენ და საღავათიანები წაყვანილნი იმთ გზიდან და ხშირად რუსეთიდანაც აბრუნებენ უკან. ეს ბატონები ერთსა და იმავე დროს ფულსაც ხვეტენ „მაშენიკობით“ და საქმის გამრიგე კაცების სახელითაც გამოდიან საზოგადოებაში და დაბალი ხალხის გულმემატიკივად ეჩვენებიან ხალხს!..

გავიგონიანო, მკითხველო, რომ დამანაშავე კაცი თვითონ ვაქცეულიყო სატუსალოში და ეთხოვოს მთავრობისათვის: „შენი ჰირიმე გამიღეთ სატუსალოს კარი და დამატუსალოდეთო“? თქვენ მეტყვით, რომ ეს არასოდეს არ მომხდარაო. მე დავამტიკებთ, რომ ეს ნამდივლოდ მოხდა ყვიროლაში. დილის თერთმეტ საათზე მივარდა ერთი კაცი სატუსალოს ჰიშკართან და ყარაულს დაუწყაო თხოვნა: „შენი ჰირიმე შემიყვანეთ სატუსალოშიო“. წაიღ და მზარის უფროს თხოვეო, უთხრა ყარაულმა. შევარდა მზარის უფროსთან და თხოვა: მიხედეთ, იწაპეთ ღმერთი, დასასჯელი კაცი ვარ და დამამწყვრიეთ სატუსალოშიო.

—სიდიანა ხარ და ვინ გამოგზავნა, უთხრა უმფროსმა.

—ქიათურიდან გამოგზავნეს და გთხოვთ შენი ქირიმე დამამწყვრიეთ სატუსალოში და მერე გამო- მკითხეთ...

გაოცდა ყველა, მაგრამ აუსრულეს თხოვნა და შეიყვანეს სატუსალოში. ეშველა საწყალს და დამ- შვიდებით ამოისუნთქა!

—ეხლა მოგახსენებთ ბატონო დამშვიდებით, დაიწყო დატუსალებულმა, ქიათურაში დავიქირეს რვა კაცმდის და წამოყვანეს ვაგონით შორაპ- ნამდის. შორაპანში დაებარებიათ ყაზახები. რამდენიმე ყაზახებმა ჩემთან ვინც იყვნენ დაქერილნი ისინი წამოიყვინეს და მე ორ ყაზახს ჩამაბარეს და წინ და წინ ცალკე წამომიყვანეს. სხვა ტუსალები უკან ჩამოაჩრჩნეს იმ ყაზახებმა და მე მარტო წამო- მიყვანეს. ვიგრძნე ჩემი უბედურება, ისინი როგორც მომადარებდნენ პატარა გორას იქვე გამომათხოვებდნენ წუთი სოფელს. მერე ვინ რას ეტყოდა? იტყოდნენ გაიქცოა და ამით გათავდებოდა ჩემი საქმე!.. ამის- თანა შემთხვევა ხომ ბევრი მომხდარა? პატარა ჩიგვ- ნარი დავიანაზე და მოგვეტრცხლე რაც ძალი და ღონე მქონდა. ბევრჯერ მესროლეს, მაგრამ ხან აქეთ გა- უხტენი და ხან იქით და ღეთის მადლით, ავიცილე. ბევრი მდიეს, მაგრამ ისინი როგორ მომეწყოდნენ! ღეთის მადლით ეხლა ქე გადავჩრი იმით ხელისაგან და შენი ქირიმე თუ აქ მოვიდნენ კარი არ გაუღოთ, თორემ მომკვლენ...

ბევრი ხანი არ გამოსულა მოატანეს ამ ყაზა- ხებმაც. სანამ სატუსალოთან მოვიდოდნენ ყვირილის ბაზარში ეკითხებოდნენ: ტუსაღი ხომ არ დაგინახავ- სთო, მაგრამ არაიენ არაფერი არ იცოდა ამის შესა- ხებ ბაზარში. შეხვდა ამ ყაზახს ფოჩტალიონი რუსი, რომელიც წერილებს დაატარებდა დასარიგებლად. ამას კითხა ხომ არ გინახავს გაქტეული კაციო, ფოჩტალიონს გაუკვირდა და უთხრა არ მინახავსო. როგორ თუ არ გინახავს, და იმდენი სცემეს, რომ ერთი თვე ზეზე არ ამდგარა. სატუსალოს, რომ მი- უხსოვოდა უთხრეს, რომ აქ მოვიდა ერთი ტუსა- ლიო და როცა დარწმუნდა, რომ იმათგან გაქტეუ- ლი ტუსაღი იქ იყო, ბევრი იბრაგუნა მუქი გულზე, მაგრამ ვინ გამოუყვანდა სატუსალოდან, მით უმეტეს როცა გაიგეს გაქტეულისაგან ყველაფერი ამბავი... დიად, ბევრი რამ ხდება ჩვენში, რომელსაც შემდეგი თაობა არ დაიჯერებს!..

მწარამ ფიქრები.

ხშირად გაიგონებ კაცი: „რა კარგი იქნებოდა, რომ კაცის სიკვდილი არ გაჩენილიყო? ყველანი ვიცხოვრებდით მშვენიერად და ვიქნებოდით! რამდენი ნასწავლი კაცები გვეყოლებოდა რომ ყველა ფილოსოფოსები და ნასწავლი კაცებ არ მომკვდარიყვნენ?“ ერთის მხრით, რომ გასინჯე კაცის ამისთანა სურვილს უნებლიეთ ეთანხმები. მაგრამ მეორეს მხრით, რომ დაუკვირდები საქმეს რწმუნდები, რომ ღეთისაგან უმჯობესად არის გა- ჩენილი ყოველივე და საცოდავ კაცს სრულებით არ შეუძლია ღეთისგან დაარსებული წეს-წყობილება დაიწუნოს და მისმა სუსტმა გონებამ რამე უკეთესად მოიფიქროს! რამდენი ზოროტი და ქვეყნის დამღუბველი მოშორებულა ამ ქვეყანას სიკვდილით? რა იქნებოდა, რომ ის მტარვალები, რომელნიც ხალხის საუბედუროდ სცხოვრებდნენ ქვეყანაზე, არ მოშორებოდნენ ქვეყანას და სულ ნიადაგ ეცხოვრათ? მაშინ ხომ ჯოჯოხეთი ამ ქვეყნად იქნებოდა და მკვიდრებულნი? ვინც ერთხელ დაიქტრდა რომელიმე დიდ ადგილს მას ხომ იგი სხვას აღარ დაუთმობდა ამისთან განა მოხუცებულთა შეეძლოთ რამეს გაკეთება ახალგაზდებთან ერთად? ყოვლად შეუძლებელი იქნებოდა მაშინ ქვეყანაზე ცხოვრება და საქმის გაკეთება. ახალგაზდობა მაშინ განა დაუჯერებდა მოხუცებულთ და იმათ რჩევაზე გაივილიდა და შეა- სრულებდა რამეს? არასოდეს. ახალგაზდობა მოხუ- ცებულთა რჩევას არასოდეს არ მოისმენდა და თა- ვის გამოუტყდელიობით უთუოდ საქმეს წახდენდა და ბოლოს ფათერაკს დააბარებდა!..

დააკვირდით კარგად ხალხის ცხოვრებას თუ არ დარწმუნდეთ ჩვენი ნათქვამის სიმართლეში. ქვეყანაზე რაც უბედურება ხდება უმეტეს ნაწილად გამოუტყდელიობის ბრალია. რომ მოხუცებულთა და ნასწავლთ გამოცდილ კაცთა დაჯერება ყოფილიყო დარწმუნდით, ის უბედურება ჩვენ კუთხეს ასცილ- დებოდა, რაც ეხლა მას მიადგა და რომელმაც ასე გაათახსირა იგი. ყველა შეგნებული, ყველა მოხუ- ცი, ყველა ნასწავლი ურჩევდა ჩვენს ახალთაობას, ჩვენს მოქადაგებებს და „ხალხის განმათავისუფლე- ბელთ“, რომ ჰკუვიანად ემოქმენდათ, წინ დახედ- ვით მოქტეულიყვნენ, გამჭირახობა და შორს გამქ- ვრეტელობა გამოჩინათ. მაგრამ ვინ გაგიგონა?

გაგონებს ვინღა დაეძებდა სხვა რამე მეტსაც რომ არ დაემუქრებოდენ. თუ სიცოცხლეს შეგარჩენდნენ ახასნაირ უხვაგ სახელს გიწოდებდნენ. მთელი ხალხის გულშემატკივარს ხალხის შტრად მოგნათლავდნენ, უკუღმართ კაცთა შორის პირველად დაგსახავდნენ და ხალხის განმთავისუფლებელ მოძრაობის წინააღმდეგდ ჩაგრიცხავდნენ... ცხადათ ხედავდი თუ რა საფრთხეს და უბედურობას გვიმზახებდა ეს მოძრაობა, მაგრამ განა შეგეძლო ამის ჩაგონება ზოგიერთებისათვის? სრულებით არა. რამდენჯერ უმეტაიტყვებდი ამ მოქადაგთა, რომ ის არ მოხდება ჩვენში რაც არ ყოფილა და არ მოხხდარა ვერობაში და ამერიკაში-მეთქი. მაგრამ ჩვენი ბატონი მკადაგებლები ყოველთვის ამას გაიძახოდნენ: „ვერობა დიდი ხანია ჩამოგვრჩა და ჩვენ მის უნდა წინ გავსწროთო! შემდეგ ჩვენ წავგზაბენ იგინიო!“ ვუუხნებოდი, კაცო, რისი იმედი გაქვსთ? რა ძალა მოგეპოვებდა საწინააღმდეგოდ? ჩვენ გვეუბნებოდნენ იგინი: ჩვენი თავის იმედი გვაქვს და ამასთან ქანდაკებები, ყაზახები და ბევრი სალდათებიც ჩვენსკენ არიან გადმოსულნი, ისინიც ღონივრად იძახიან: „ძინისო“ და აქ რაღა უნდა იყოს საქეოვო? როცა ამას გავიგონებდი მათგან ტანში ჟრუნტელი მივლიდა შიშისაგან. კაცო, ვუუბნებოდი მათ, იგინი თქვენსკენ გადმოსულან თქვენ დასაღუბავად და არა სასიკეთოდ. მაგრამ ვინ დიჯერებდა!

ერთ კურთხეულ დიდ ქალაქში პოლიციეისტერიც თუ „გადაიყოლიეს“ და დიდის თევზომწონებით ყოყონობდნენ ამისთანა კაცის მომხრეობით. ამ კაცს აღარა დაუფიცეს-რა და ყველაფერი უამბეს, თუ რამდენი იარაღი აქვსთ და რა ქონების პატრონი ბრძანდებიან. მოუწონა ამ ვაჟბატონმა, გავარდა ხმა: ესე და ეს პოლიციეისტერი მოლაღატეა მთავრობისაო. დაითხოვეს კიდევ. დადგა მეორე. დათხოვნილი დაღის მოწყენილი! ჩვენი რეფორმატორები შესწუხდნენ და როცა ნახებდნენ კეთილბოდნენ: როგორ ხართ, ახალ ადგილს არ გაძლევენ? მე კარგად ვარ, მაგრამ ექვსი მანეთის მეტი ჯიბეში აღარა მაქვს-რა. წარმოიდგინეთ ჩვენი გულბურკვილო რეფორმატორების გულკეთილობა, ფულბებიც მოუგროვეს ამ კაცს!.. დადგა სხვა კაცი იმ წინანდელი ჯგუფის კაცთაგანი, რომელსაც შეტყობილი ჰქონდა წინა მოადგილისაგან ყველა ავლა-დიდება ჩვენი რეფორმატორებისა და მთლად ააწიოკა და ბოლო

მოულო მით სატახტო ქალაქს ნა—ას... თფილისის გუბერნიაში ცუდად წავიდა საქმე. ყველაფერი უფლებები ჩამოართვეს, ცხლა ფიქარი მართებდათ ქუთ. გუბერნიაზე. ზოგიერთებმა მოიგონეს ისეთი სიმაგის გაკეთება სურამის ქელზე, რომ სურამიდან წამოსული ჯარი ვერას გზით ვერ გადმოსულიყო ქუთაისის გუბერნიაში. თქმა და ასრულება ერთი იყო. ერთს მეთაურს დაეხდა დიდებული აზრი. „ფერლეს ორთქლმავალი ვახეხროთ“ წიფის გვირაბში, სთქვა მან, და მორჩა! ჯარი აქეთ ველარ წამოვიდა! ასრულდა ბრძანება. ეს ვახეხრობული ორთქლმავალი მანქანა ერთ საათზე ამოიღეს და მიიტანეს მიხაილოვში და ჯარი წამოვიდა თავისუფლად... გვირაბში რომ არ გამოვიყო ჯარს განა ხმელეთზე ვერ გადმოვიდოდა?!

მაგრამ ამის წინააღმდეგ შეგეძლო ვისმეს რამე გეთქვა? ვერ გაბედავდი, ამისთვის, რომ გამოცდილი აცტების და როგებული პირების რჩევა უარ-ყოფილი იყო როგორც უსარგებლო, უკუღმართი და სახარალო „განმთავისუფლებელის“ მოძრაობისათვის. შენ ძალაუნებურად ვაზა უნდა გეძახა ნაბაღში განვეულ მოქადაგესათვის, რომელსაც თვალების მეტი არა უჩანდა-რა. თუ მოისურვებდი მის ვინაობის შეტყობას მაშინ ჯაშუშათ მოგნათლავდნენ და ჯაშუშობას რა მოელოდა ხომ კარგად იცით?..

*
**

წარმოიდგინეთ ხალხი დიდი ხნის დამშუეული და დაწყურებულები. რამდენიც ვინდა დაარიგე იგინი, რომ დიდი ხნის შემდეგ დამშევისა უზომოდ არავინ დაიწყოს ჰამა, უზომოთ არავინ დალიოს წყალი და ღვინო. უზომოდ ჰამა და სმა არასოდეს არ არის სახარალო ისე როგორც დიდი ხნის უქმელობის შემდეგ. მაგრამ ვინ გაიგონებს თქვენს დარიგებას? ვინ გაიგონებს თქვენს აღსნა-განმარტებას? ხედავო რომ აგერ ზოგიერთი პირს აღებს, რადგან კუკი ველარ ინელებს ნამეტნავად მიღებულ საქმელს, აგერ სხვას გულზე შემოწოლია, მესამეს ფაღარათი დამართნია და სხვები კიდევ სხვებრ წვალბენ! სწორეთ ასეთ დიდი ხნის დამშუელთა ხალხის სურათის წარმოვიდგენს თქვენ დღევანდელი ჩვენი ჟურნალ-გაზეთების რედაქტორები და ზოგიერთი მწერლები. გამოცხადდა თუ არა თავისუფლები მწერლობის ერთბაშათ იცვალეს კილო და მიმართულება ჩვენმა მწერლებმა ისე თამამად დიწყეს

წერა და ისეთი კილოთი, რომ არც ერთ ევროპის სახელმწიფოში ვერ გახედვდენ ისე თამამად წერას. ამით ჩინებული გაზეთები წუთი-სოფელი გამოათხზოვს და სიცოცხლე მოუსპეს სრულიად. ესეთი საქციელით ხელის მომწერლებიც ისე დააფრთხენ, რომ გაზეთზე ხელის მოწერას ვეღარავინ ბედავს. ბიუროკრატამ აქ კიდევ ერთი ხერხი ისეთი მოიგონა, რომ მისი წყალობით ჩვენში, ვგონებ ჟურნალ-გაზეთების საქმე ძლიერ შეფერხდეს. წინეთ გაზეთის გამოცემის ნება ძნელად თუ ვისმე შეეძლო, ხოლო დღეს თხოვნის მეტი საქრო არა არის-რა. მართლაც გაზეთები სოკოვანივით იზრდებიან, მაგრამ სოკოვანივით მაღე ჰქრებიან. ფოსტების სტატისტიკა საკვირველი ციფრებს გიჩვენებს გაზეთებზე ხელის მომწერთა ესლა უმეტესობა ცალკე ნომრებად იყიდებიან გაზეთები, მაგრამ რედაქტორების ხარჯს მინც ვერ დაფარავს გაზეთის შემოსავალი. უცხოეთის ქვეყნების ქლაქებში სადაც ორი, სამი, ოთხი და ხუთი მილიონი ხალხი სესოვრებს ნახევარი მილიონიც რომ გაიყიდოს კმარა ხარჯის დასაფარავად და ჩვენში კი სადაც ასე ცოტად მკითხველები ჰყავს ჟურნალ-გაზეთებს რა შემოსავალი უნდა შემოუღიოდეს რედაქციას?... დიად, დიდათ დასაფურცლებელია ესლანდელ ჟურნალ-გაზეთების ფინანსური მდგომარეობა და საქროა წინახედულობა. იმედია მკითხველი ამ გაფრთხილებას, ჩვენს რეტროგარდობას არ მიაწერს. გარწმუნებთ არავის არ სწყურია ბეჭდვის თავისუფლება ისე როგორც ჩვენ, მაგრამ ესლანდელი გენერალ-გუბერნატორების წინააღმდეგ ბრძოლა ბეჭდვითი სიტყვით მოუხერხებულად მიგვაჩნია. დარწმუნდით, საზოგადოებამ უგაზეთოდ უკეთ იცის რასაც ჩაიან «დამსჯელი რაზმები». თქვენ გასურთ მთავრობას შეატყობინოთ? ეს «დამსჯელი რაზმები» მთავრობისაგან გამოგზავნილი არ არიან! იქნება თქვენ გინდათ უცხოეთის ხალხს აცნობოთ? თავს ვიტყუებთ, ევროპის ხალხიც ცალკე ხალხია და ზოგიერთ ადგილას ჩვენებზე უარესსაც ჩაილიდენ!.. ვაჭუმდეთ? არა. ბევრი საშუალება არის ბეჭდვითი სიტყვას გარდა და ის ვინმართ... სად არიან ჩვენი ხალხის წარმომადგენლები? რად ვაჭუმებულან ისინი? თუ ისინი არას იტყვიან ხალხი რატომ არავის იჩივებს და არ ამდობს ქომავობას?

სოფლას სუცესი.

არსებითი სემინარიის ცხოვრებიდან.

თუ რამე ერთი პატარა შესამჩნევი ამბავი მოხდა ჩვენში მორთვენ ერთ დაუღწეველ განგაშს და მოელქვეყანას დაუმტკიცებენ, რომ მისი მსგავსი არასოდეს არსად არ მომხდარაიყოს. ბოლოს გამოიგონებ, სასტიკ ზომებს და სამაგალითოდ დასჯიან ცოცხლებს უმნიშვნელო საქმის ჩადენისათვის. აიღეთ მაგალითები 1893 წ., თფილისის სემინარიაში მომხდარი უწესობა. რაში მდგომარეობდა მოწაფეთა ეს უწესობა? იმაში, რომ მოწაფეობა თხოვნა მთავრად ექსახროს და სთხოვს თუ ცოტა საღავათი არ მიგვეცია მა-წმინდის და ასე მეტის-მეტად ფიცხად მოგვეცია სემინარიის მთავრობა ჩვენ იძულებული ვიქნებით სწავლას თავი დავენებოთ და შინ წავიდეთ. შეიქნა ერთი უშველებელი გამოძიება. დაიბარეს პოლიცია, მაგრამ პოლიციამ ნახა, რომ შავრდები წყნარად იყვნენ და არა თუ საქმით, არამედ ერთი უშვერი სიტყვაც არ წარმოუთქვამთ. პოლიცია თავისთვის წავიდა და დაიბარა, თუ რამე უწესობა ჩაიდინონ შეგვატყობინეთ და დამნაშავეს დაიჭერთო. ბოლოს ასამდე შავირდი გამოირცხეს და საქმე ამით გათავდა. უბრალო თხოვნის მიტყვისთვის ასი შავირდი გაუბედურდა და შშობლები ატირდა. ბეჭდვითი სიტყვამ მოითხოვა მიზეზი ასი შავირდის გამოირცხვისა, მაგრამ მიზეზი არა სჩანდა. ბოლოს მოვიდა სინოდისაგან გამოძიებელი (შავირდების გამოირცხვის შემდეგ!) გამოუცხადეს შავირდებს, რომ იცნონ თავის-თავი დამნაშავედ და სთხოვონ სინოდს შებრალება. შეიტანეს გამოძიებლისაგან მოთხოვნილ ფორმაზე განცხადება. ორი თვის შემდეგ გამოეცხადათ შავირდებს, რომ სინოდს არა შეეს უფლება ერთჯერ გარდასწყვიტოლი დამნაშავე შავირდების გამოირცხვაზე განჩინება დაარღვიოს და დამნაშავენი, როგორც, თვითონ განაცხადებენ გაამართლოსო. გათავდა ყველაფერი ამით!..

რუსეთის სემინარიის უწესობები სულ სხვაგვარია. „მოსკოვის უწყებაში“ ჩვენ ვკითხულობთ წერილს, რომელშიაც არის აწერილი დიდი უწესობა ხარკოვის და სმოლენსკის სემინარიის შავირდებისაგან ჩადენილი. ერთი მოწაფე მესუთე კლასის, გვარად ლედიუხინი, რომელიც სწებთან ერთად ყოფილა დათხოვნილი სემინარიიდან, სემინარიაში გამოცხადებულა მთარახთ ხელში, სწორეთ იმ დროს

როცა რექტორი, ინსპექტორი, მისი თანაშემწე და ერთი მასწავლებელი გამოვიდნენ კლასიდან. მივარდნია მათ და მათრახით უტყვია ყველასათვის. ხარკოვის სემინაბრიელები აჯანყებულან მისთვის, რომ ნ დატუსაღებული შაგირდები შიმშილობაზე გაფიცულიყვნენ სატუსალოში. რექტორი წასულა პრაკურორთან და ყველანი გაუნთავისუფლებია. 1 დღის შემდეგ ამისა პირველი მეორე და მესამე კლასის მოწაფეებიდან შემდგარი გუნდი, რიცხვით 50—60, დღის ლოცვის შემდეგ, წასულან სამაქადინო ოთახებში და მყრალი სუნინის ნიეთიერებით შეუწყვეტათ სწავლა, მერმე მისულან რექტორის ბინაზე, რომელსაც საღამოს შვილი-სტუდენტი მოკლომდა და მოუთხოვიათ, რომ დაუყოვნებლივ დაეტოვებინა მის თავის თანამდებობა. რექტორს უთქვამს მათთვის, რომ მას არ შეუძლია პასუხი გასცეს, რადგან დიდად შეწუხებულია შვილის სიკვდილით და უთხოვია რამდენიმე დღის ვადა და მერე მოგელოპარაკებითო. მაგრამ მოწაფეები შეტომიან ოთახში რექტორს და მოუთხოვიათ, რომ დათხოვნილი 23 მოწაფე და ახლად განთავისუფლებულები სატუსალოდან ნ მოწაფე მიეღო ისევ სემინარიაში. რექტორს მოესმინა თუ არა ეს უარი გამოუცხადებია მათი თხოვნის აღსრულებამზე. ამ სიტყვების თქმის შემდეგ ერთ სემინარიელს შუშით შეუსხამს სახეზე გააგრდის სიმეავე, რომელიც საბედნიეროდ თვლებში არ შესმია, თორემ მაშინვე დაბრმავდებოდა. მერე სხვა შაგირდებს ვადაუსხამთ ნიეთებისთვის და ავეჯულობისათვის ეს სიმეავე, დაუმტვრევით სარკეები, ჩამოუწყვეტათ ყურზე მისადები პატარა ბუკი ტელიფონისა, რომ ტელიფონით არავისათვის შეეტყობინებიათ ეს ამბავი. ცოტა ხნის შემდეგ სემინარიაში მისულა ჯარი. სემინარის ნ, ნ, 4 და 3 კლასის მოწაფეთა უმეტეს ნაწილს მოწაწილეობა არ მიუღიათ ამ არეულობაში.

აღჩაგვა სასულიერო წოდების მხრით სახელმწიფო საბაზოში ძვენი წმარისა.

როგორც იცან მეითხველებმა სახელმწიფო საბქოში მართლმადიდებელ სასულიერო წოდებს ეყოლებ ატყვი წვერი, სამი თეთრისა და სამი შოასან სამღვდელოებისაგან. სამს წვერს ირჩევს ყველა ეპისკოპოსები და სამს ყველა სამღვდელოება. კენქის ყრა და არჩევა მეტის-მეტად უხერხულია. თითოეულ საბლალოჩინო ოლქშია კენქის ყრა. მართალია უქაზი აცხადებს, რომ სამღვდელოებას შეუძლია ამოირჩიოს გარეშე საბლალოჩინო ოლქის სამღვდელოებაცაო, მაგრამ ამისათვის საქირო იყო მთელი ეპარქიას სამღვდელოების მოლაპარაკება წინ-და-წინ და კანდიდატების დასახელება. როგორ აირჩიოს სამღვდელოებამ კანდიდატი თუ არავის არ იცნობს და სახელი და გვარიც არ იცის? ყველ საბლალოჩინოში ირჩევენ ან ბლალოჩინს და ან ერთ ვისმე მღვდელს. რასაკვირველია არც ერთ მათ არ შეხვდება აღჩევა, რადგან რუსეთის საბლალოჩინო ოლქები უფრო დიდა და მათ შეხვდებათ მეტი ხმა. რაიცა შეეხება ეპისკოპოსებს ისინი უმეტესად, რასაკვირველია, მიტროპოლიტს ანტონის აირჩევენ პატევისცემისათვის, რომელიც როგორც ისმის ხელმწიფისაგანაც არის არჩეული საბქოს წვერად. როგორც სჩანს ამ ანგარიშით საქართველოს ეკლესიას არც დემაში და არც საბქოში არც ერთი წვერი არ ეყოლება.

შნოლოდ ის დაგვრჩენია საუნგეშოდ, რომ ეს პირველი კენქის ყრა გამოსაცდელად არის ამ პირველად შემოღებულიო. შემდეგ გვირდებთან უკეთესად მოგვარებას ისე როგორც პირველი გამოცდილება გვაჩვენებსო. ვნახათ.

დ. დ. დ.

სამეურნეო ბანკის გაქარცვა და გ. ს. განძიელის მოკვლა.

6 აპრილს დღისის ასე 11 საათი იქნებოდა, 15—16 შეიარაღებული კაცი თავს დაეცა სასახლის ქუჩაზედ ტფილისის სამეურნეო ბანკს და გაქარცვეს, რომლის დროსაც მოკლეს ბანკის გამგეობის თავ-

გაზეთის
მისამართი

მჯღომარე გიორგი სპირიდონის-ძე განძიელი. ამ დროს ბანკში ყოფილან გამგეობის თავმჯღომარე გ. ს. განძიელი გამგეობის წევრი რ. ყიფიანი, კასირი გ. ყიფშიძე და სხვა მოხელენი. გარეშთაგან ყოფილან ბანკის საბუკოს წევრი ნ. თ. ხიზანაშვილი და ერთი მანდილოსანი მოსწავლე შვილითურთ. ბოროტ-მომქმედის ასულან ბანკის სადგომში, ხოლო ძირის რამდენიმე ადგილას დარაჯები დაუყენებიათ. როგორც კი ასულან კიბეზედ, ბანკის ერთ მოსამსახურეს, რომელსაც რევოლვერი ჰქონია, ამოუღია წინააღმდეგობის გასაწევათ, მაგრამ წასწლომინან და რევოლვერი წაურთმევიათ. რამოდენიმე კაცი იარაღით ხელში თავს დასდგომიან მოსამსახურეთ პეტრე ლევანისძეს და კოსტა შენგელიას, ხოლო დანარჩენები გამგეობის კაბინეტის კარებს მისწოლიან და, რადგანაც კარები დაკეტილი ყოფილა, პირდაპირ ბანკის სამოქმედო დარბაზში შესულან. რამდენსამე კაცს ბანკის მოხელეებისათვის შესძახნიათ: „ხმა არ ამოიღოთ თორემ გაგათავებთო!“ ამ ხმაურობაზე გამგეობის დარბაზიდან გამოსულა გ. ს. განძიელი, რომელმაც დააუწყო ბოროტმოქმედებს ლაპარაკი: „რა გინდათ, გავგაგებინეთ. ვინა ხართ“-ო! და სხვა. ამ ხანში ორი შესულა გამგეობის კაბინეტში და იქ მყოფი ნ. თ. ხიზანაშვილი უქან პატარა ოთახში, სადაც ტელეფონია გაკეთებული, იქ გაუყენიათ, დაუმწყვდევიან და უთქვამთ: „ხმა არ ამოიღოო!“ ხოლო სამი შესულა კასაში და იქაც კასირის გ. ყიფშიძისათვის ერთს რევოლვერი მიუღირებია, ხოლო სხვები შესდგომიან უჯრიდან ფულის ამოღებას. ყუთში და სტოლზე დაწყობილი ფული, სულ 7,000 მანეთამდე წაუღიათ. იქვე ყოფილა საკვთაივი 12,000 მანეთის ფასიან ქაღალდებით სავსე და ისიც წაუღიათ. სტოლზე ყოფილა ყუთში 11,000 მან., მაგრამ მისი წაღება ედარ მოუსწრიათ. როცა წასვლა სდომებიათ, გამგეობის თავმჯღომარე გ. ს. განძიელი ესლა უფრო გამწარებულად დატროლიტებულა; ხან ერთს მივარდნია, ხან მეორეს და ხმა მალა დაუწყია ყვირილი. თურმე განსვენებული მიმავალ მმარცველებს მისდევდა და თან მიჰყვიროდა: რას შერებთ, სად მივაქეთ ფულიოა?! კარებში შეგჯუფებულ მმარცველთაგანს ვილაკას დაუძახნია: „მოჰკალით ეგ ბებერიო!“ და ამ ხმასთან ერთად 4—5 უსროლიათ რევოლვერი და გ. ს. განძიელი იქვე კარებ-

თან მოუკლავთ. ჩასულან სარაჯიშვილის სახლის ეზოში და რადგანაც სასახლის ქუჩით გასვლა ვეღარ გაუბენდიათ, დაუპირებიათ ეზოს მხრით ლორის მელიქოვის ქუჩისაკენ წასვლა. ეზოში რევოლვერის ხმაზე გამოკვიენულან ვაქრები, მეგზოვე და გარეშე იქ მყოფნი. აქ ეზოში მმარცველებს ვადაუგვადლა ყუბოზან, რომლითაც დაქრიალ მეგზოვე თადლო თათფოსანცუ და ვაქარი ებრაელი სოლომონ მოეშოვიოი. ყუბზრის ძლიერმა ხმამ საშინელ თავზარ-დამცემ მღღომარეობაში ჩააყენა სასახლისა, პუშკინისა და ლორის მელიქოვის ქუჩებისა და ერევის მოედნის ვაქარნი და მცხოვრებნი. ხალხმა ვერ გაიგო ეს ამბავი, მოაგონდათ დეკემბრის ამბები და სჩქაროდ შეუდგნენ დუქნების კეტვას. ვინც აქ ახლო-მახლო გამვლელი იყო, შიშისაგან გაიქცნენ. ბანკში მოსამსახურეთ, როცა-კი შეიტყვეს, რომ მათთვის მმარცველები საშიშონი აღარ იყვნენ, გააღეს თანჯრები თურმე და სასახლის ქუჩაზე გასძახეს: „გვიშველეთ, გავგვარცვესო!“ გავიდა ოკიოდე წამი და მაშინ განდა ტფილისის პოლიცემისტერი მარტინოვი ყაზაზებით. მოიყვანეს ჯარის კაცნი და მთელი უბანი შეჰკრეს. დაფათურდნენ, მაგრამ მმარცველები ისე მიიპლნენ, რომ იმათი ასავალ-დასავლისაც ვერა გაიგეს-რა. მოკლული გ. ს. განძიელი და დაქრილები მიხეილის სამკურნალოში წაიყვანეს. პირველ საათზედ მოვიდნენ ტფილისის სამოსამართლო პალატისა და ოლქის სასამართლოს ბრალმდებელნი, გამომძიებელნი და შეუდგნენ გამოძიებას.

საკვირველი ის არის, რომ სასახლის ქუჩაზედ, სწორედ ბანკის პირდაპირ პოლიციელის სადარაჯო ადგილია. იქვე სამხედრო შტაბის შესავალს სამი ყაზახი რუსი იცავს, ეს საქმე მოხდა, და ისე მიიპლნენ, რომ მმარცველებს მდევარიც არ გამოუჩნდა. (შრომა).

მიწის ძვრა და მიწუვის ამოხმობა.

იტალიას ამ რამდენისამე თვის განმავლობაში ზედი-ზედ ორი უბედურება ეწვია. ჯერ იყო და მიწის ძვრამ კალაბრიას აუარებელი ზარალი მიაყენა და ხალხიც მრავლად იმსხვრებლა, ეხლა კი ვესუვის ვულკანმა, რომელმაც ერთ დროს უშვე-

ლებელი და უმდიდრესი ქალაქი ზომიერი შთანთქა, ხელმოკრედ გაიღვიძა და იქაურობა მიანგრ მოანგრა. უკანასკნელ ერთი თვის განმავლობაში მთელი დედამიწა შეიშმუშენა და დიდი უბედურება მიაყენა კაცობრიობას. კუნძულ ფორმოზაზე რამდენიმე ასი ადამიანი დაიღუპა და აუარებელი შენობა დაინგრა. დასავლეთ ამერიკის უმდიდრესი ქალაქი სან-ფრანცისკო დედამიწის პირიდან აღიგავა. გადარჩა მხოლოდ მეზუდელი თუ მეექვსედი დიდი უზარ მზარბი ქალაქისა. სან-ფრანცისკოსთან ერთად უბედურება მთელი კალიფორნიას დაატყდა, მიწასთან გასწორდა მთელი ქალაქები და სოფლები. დევნებში ამ ანბავს კანტი კუნტათ გამოგვცემენ, შემდეგში დაწვრილებით ვავაჯობთ მკითხველებს იმ უბედურებას, რომელიც კალიფორნიას ეწვია. ვინ უბის: უკანასკნელია ეს მსხვერპლი თუ ქვეყნის რომელიმე კუთხე დღეს თუ ხვალ ისევე მოისპობა, როგორც სანფრანცისკო მოისპო!..

ვეზუვის ვულკანმა უკანასკნელ ხანებში მძლავრად 1872 წელს ამოხეთქა. საზოგადოდ, ვეზუვი განუწყვეტლივ მოქმედებდა: ხან ძლიერდებოდა ხან სუსტდებოდა. თითქმის წელიწადი არ გასულა ისე, რომ ვეზუი არ შემდარეულიყო, მაგრამ დიდის ხნით ნიშნეული ხალხი ამას არ ერიდებოდა დარწმუნებული იყო, რომ ვეზუვის მახლობლად გაშენებულ ქალაქებსა და სოფლებს საფრთხე არ მოელოს. ვულკანის გარშემო მრავალი პატარ-პატარა ქალაქი და სოფელი გაშენდა, იქაურობა ვენახებითა და ბაღებით ვაივსო, ხოლო ზედ ვულკანზე ფუნთულისი აიყვანეს და ობსერვატორიაც კი ააშენეს. კალაბრის მიწის ძვრამ მეცნიერნი, ცოტა არ იყოს, შეფიქრბიანა, ვეზუვის მოქმედების განახლებასა მოელოდნენ, მაგრამ იმას კი ვერ წარმოადგენდნენ, რომ მძინარე ვულკანი ამ ძალას გამოიჩინდა.

25 მარტს ღამე ვეზუვის მთავარი კონუსი ჩაინგრა, მიწა მძლავრად იძრა და იმ ადგილას, საიდანაც 1895 წელს ლავა*) ამოდიოდა, ახალი კრატერი**) გაჩნდა.

ხალხი ფეხზე წამოიშალა. ობსერვატორიიდან ყველა გაიქცა. ვულკანმა იხეთქა და ირგვლივ ყვე-

ლაფერი გაანათა. ზევიდან წამოსულმა ლავამ გაანადგუა ფუნთულისის სადგური, ობსერვატორია, რკინის გზა და ახალი სასტუმრო. კრატერიდან ამოდიოდა აუარებელი ფერფლი და მსხვილი ქვიშა რომელიც ერთი ვერსის სიმაღლემდის აღიოდა. მიდამო ფერფლით იყო დაფენილი. ადგილ-ადგილ ფერფლის სისქე საყენ ნახევრამდე იყო და ტელეგრაფის ბოძებს მალავდა. დრო გამოშვებით ისეთი გრიალი და ქექვა ისმოდა, რომ შორეულ ქალაქებსა და სოფლებში ფანჯრების მინები სკდებოდა. კრატერს 75 საყენის სიმაღლე ცეცხლის ბოძი ევდა.

მთელი ნეაპოლი და ახლო მახლო გაშენებული დაბა-სოფლები და ქალაქები ფეხზე იღვა. მთელი მთა ალის ფრად იყო შედგენილი, მთავრობა, რასაკვირველია, მაშინვე დაუაყუბრა ჯარი ფეხზე დააყენეს, ყველგან შესახვევი მასალა გაჭზანეს და მოემზადნენ. ზევით მთიდგან გამდნარი ლავა მოდიოდა და ანადგურებდა ვენახებს, სოფლებს, ქალაქებს და, საზოგადოდ, ყველაფერს რაც კი გზაზედ ხვდებოდა. რამდენი გემი და მატარებელიც კი მოიძებნებოდა, სულ ვეზუვისკენ გაემურა ხალხის ვადა-რამდენიანა. ლავის სიგანე ადგილ-ადგილ ნახევარ ვერსზე აღწევდა.

ირგვლივ ჩამოცხა, ჰაერი შეიხეთთა, ვახებით მოიწამლა. ლავა იმავე წუთში ანგრევდა ქვის სახლებს და ყველაფერს ადნობდა. ნეაპოლის მახლობლათ რკინის გზაზე მატარებელის მიმოსვლა შეჩერდა, რადგან გზაზე იმოდენაფერფლი დაეშვა, რომ მატარებლისა მიმოსვლა შეუძლებელი გახდა. სან-ჯუზეპეში ფერფლისა სიმძიმისაგან ეკლესია და რამდენიმე სახლი დაინგრა. ქალაქი ჰოსკორტრეასე, სადაც 10,000 მცხოვრები ითვლებოდა, სულ დაინგრა.

29 მარტს ლავა შედგა და გაიყინა. მაგრამ ლავაზე მეტი ზარალი ფერფლმა მიაყენა ხალხს. დ. ოტიანო სადაც 13,500 მცხოვრები ითვლებოდა, ფერფლის ქვეშ არის დამარბული. ამ დაბაში დაიღუპა 200 კაცი, სხვები აქეთ-იქით გაიფანტნენ და თავს უშველეს. სან-ჯუზეპეში დაიღუპა 150 კაცი ამ ქალაქებს გარდა დაზარალდა მრავალი სხვა სოფელი და დაბა. ვეზუვის გარშემო რამოდენიმე ათი ათასი კაცი სცხოვრობდა. ყველანი აქეთ-იქით გა-

*) ლავა ის გამდნარი ნივთიერებაა, რომელიც ვულკანიდან ამოდის.

**) კრატერი ჰქვიანი იმ ორბოს, ამოხეთქილ ადგილს, საიდანაც ლავა ამოდის.

იფანტენ, მაგრამ ბევრი შინ ღარია, გაქცევაც არ-
საით არ შეიძლება.

ოლივიტოს დახურულ ბაზრის სახურავმა ფერ-
ფლის სიმძიმეს ვერ გაუძლო, ჩინგრა და 200 კაცი
ვაქცილტა. თუ რა მანძილზე მიდიოდა ფერფლი,
იქიდან სჩანს, რომ ზღვის მეორე ნაპირას, ჩერნო-
გორიანშიც კი დადოა დედამიწის ვეზუვიდგან ამო-
ხეთქილი ფერფლი.

საერთო ზარალი მილიონობით უნდა იანგარი-
შონ. კარგი საქმე მოუვიდათ მხოლოდ მეცნიერ-
ებს, რომელთაც მასალა გაუნდათ, დილიდან
სალამომდის ვულკანს უვლიან გარშემო და იკე-
ლევენ დედამიწის გულის საიდუმლოს.

ნაპროლოზი.

† მღვდელი სერგო ძალიძე

1905 წლის ქრისტეშობისთვის, ს. ეწერა (კულა-
შის საბლადონისში) გარდაიცვალა ამავე სოფლის მღვდ.
წინა მისურს ადვინის სასულიერო ორგანოს ფურცლებზე,
რომ განსვენებული, როგორც ადვინა და მღვდელი-სულიე-
რი მამა, იშვიათი სულიერის თვისებით იყო შემკული.

განსვენებული ჯერ კიდევ ახალგაზდა იყო, დაბადე-
ბადგან ორშობი წლის. მართ-მადიდებელ ეკლესიას მან
18 წელიწადი ემსახურა, 5 წელ. როგორც სამრევლო
სკოლის მასწავლებელი, 13 წელ. როგორც მღვდელი.
თავისი სამწყსო უანგარო სულით და გულით უუარდა
განსვენებულს. როგორც სულიერი მამა-მოდგარი, ის
განუწვევტლად ზრუნავდა სამწყსოს ზნეობრივ წარმატე-
ბისთვის. მას კარვად ქონდა შეგნებული, რომ სიღარი-
ბისა, ეკონომიური დაქვეითების გამო კაცო ხშირად სჩა-
დას სხვა-და სხვა დანაშაულებას, მოქმედობს სინდისის
წინააღმდეგ, სთელავს ზნეობრივ ზეტოისუნებს, ამიტომ
ის განუწვევტლად ზრუნავდა ჩაეტონებინა სამწყსოსთვის,
შეერთებული ძალით წინ წაეწია თავისი ეკონომიური
მდგომარეობა. ამისთვის ურჩევდა სამწყსოს საერთო თან-
ხით შეეძინა გაუმჯობესებული მიწის დასამუშავებელი
იარაღები, რომელად საშვალეობს მისცემდა მშრომელ
გლეხს თუ ახნაურს ცოტა შრომით უფრო მეტა შეე-
ძინა და მორჩენილი ღრო სხვა სასარგებლო საქმიებას-

თვის დაეხარჯა; ეტყინათ აბრეშუმის ჭაა, გაუშევიათ
ვენახები და სხვა სასარგებლო მცენარეები. განსვენებუ-
ლის ასეთი ქადაგება არც უსაფიფოდ დასრენიდა:
მის მრევლში ალაგ-ალაგ კადეც შეიძინეს გაუ-
ჯობესებული იარაღები და მისივე ჩატონებით და
მეთაურებით ს. ეწერა დაარსდა სასოციალო დუქანი
და ბედელი, რომელთა მართვა-გამეგებაში დაარსების
შემდეგ იდებდა აქტიურ მონაწილეობას; სხვათა შორის
თავმჯდომარეობდა იმ კომისიას, რომელად დუქნის წარ-
მოებას განაგებდა.

არა ნაკლებ გონებრივ უურადლებას აქცევდა განსე-
ნებული სამწყსოს გონებრივ განვითარების საქმეს. სა-
რევლო სკოლას დავიდა შეადივით უუარდა და ჩინე-
ბულ ფესზედაც ყავდა დაეწებებული. მოზრდილათვის
სცადა სამკითხველს დაარსება სკოლასთან; არა ერთხელ
სთხოვა განსვენებულმა ადვლობრივ სასულიერო სამოს
წავლო უწყებას სამკითხველს განსხნის ნებართვა სოფე-
დში, მაგრამ ბუროკრატია უოველთვის ეტვის თვლით
უურებდა მის თხოვნას და ისეთ ზირობებს უსვამდა, რომ
სამკითხველს დაარსება სასურველ ნაყოფს ვერ გამო-
იღებდა, და განსვენებული იძულებული იყო სვლა ადლო
სამკითხველს დაარსებაზე.

თვითონ რამდენათაც შეეძლო უოველ გვარ ცნობებს
აწვდიდა სამწყსოს. განსაკუთრებით უგანსვენელ ხანებში
ძრად დაუხსლოვდა მრევლს; ჭირში და ღსინში მუდამ
მასთან იყო და წინ მიუძღვოდა მას, ჩვენო კარგო ამხ-
ნაგო*, დასტიროდა განსვენებულს დაობლებული სამწყ-
სო. საუკუნოდ იქოს სხნება შენი ღირსეული! მუშაკო.

8.

ზიზუნას.

გამოწედა შენს გვარტომებში
შენ უნამუსოვ დიბჭია!
გული-გონებით მურტალო,
შეიკარ-ღრანჭი კრიჭია.

რათ გვენდა, რომ დაგვანახო
წამლით ნავლესი ბიბლები,
ვიცით, რომ უწმიდურების
აზრით ხარ შიგ ცსყარილები.

სიტუაციით დაქუცობა მეფურებ,
საქმიტ გველივით ჭრელით,
მისებრე დაუნდობელი,
შურით აღსავსე, მტრელით!

—
მოქმის სიკეთე სამსადად
გარდაესხება გულზედა;
თვალადან ჩინი გაჰლდება
სიწრფელის დასახეზედა.

—
ტარაკუჭობ და არ გვეჩინას,
სასმენად დასდინას;
შენი სიყაღბე, სირგვენე,
სიბრძნის ჭურჭელი გვინას!

—
არ ღირხარ აღსაწრად,
სიშურის მონა, ფედილით;
გაჯობას იცვალდ ზნე-იყურა—
ბილწი და მოსრადილო!

—
მაშ რაღად უნდა გვიერაჭო
წამლით ნაკლეხა კბაღები.
გვანათ, რომ უწმიდურებას
აზრით ხარ შიდაკსურაღები!..

თ. რაისტამ—გუბა ჩიქოვანი.

შურნალ-გაზეთიმიღან.

პეტერბურგში ამას წინად მეორე გამოცემად დაიბეჭდა ზურაბ ავალიშვილის საინტერესო ისტორიული მონოგრაფია „საქართველოს შეერთება რუსეთთან“ ამ წიგნის შესახებ ვაზეთ „სტრანა“ში მოთავსებულია მ. პ.-ის რეცენზია შემდეგის საყურადღებო შინაარსისა:

„სახელმძღვანელო წიგნების კითხვამ იმ აზრს მიგვაჩვიო, რომ საქართველოს შეერთება რუსეთთან ერთმანეთის თანხმობით მოხდაო. საქმე რომ მართლა ასე ყოფილიყო, რუსეთის მთავრობას მცირე საფუძველი მიანიტ ექნებოდა, რომ თავისი თავი საქართველოს იურიდიულ ბატონათ ჩეთვალა და ამავე დროს დაეყარებინა ის პოლიტიური წესწყობილება, რომელმაც დაამახინჯა

და გადაგვარა უფლებრივი მცნება პატარა, მაგრამ ენერგიით საესე ქართველ ხალხისა. ბ-ნი ავალიშვილი თავის დასაბუთებულ წიგნში ცხად ჰყოფს იმ ქეშმარიტათ მოურიღებელ გზას, რომლის საშეაღებითაც საქართველოს თვით მართველობის უფლები ხელიდან გამოაცალეს და გარდაქმნეს უუფლებო და უმინიშნელო ოლქად. ფაქტიურათ საქართველო რუსეთს არ შეუერთებია, რადგან პავლე I-ის მინიფესტი 18 იანვრის 1801 წლისა, რომლითაც ქვეყანას ამცნეს, რომ ვითომ საქართველოს მეფემ თავის ნებით უარ ჰყო ტახტი რუსეთის სასარგებლოდ, აღმოჩნდა ერთის მხრივ დოკუმენტად პეტერბურგის პოლიტიკისა. გიორგი XII-ს მემკვიდრე-ნი ძალა-უნებურად უნდა შერიგებოდნენ არსებულ ფაქტს და სამუდამოდ იმედი დაეკარგათ ქართველ მეფეთა ტახტის დაბრუნებაზე. რუსეთმა საქართველო კი არ დაიპყრო, არამედ დაიმორჩილა და წაართვა როგორც კანონმდებლობით, ისე აღმინისტრაციული უფლებანი. თუმცა საქართველოს რწმუნებულეებმა, როცა 1806 პეტერბურგში იყვნენ, თანხმობა გამოაცხადეს იმაზე, რომ საქართველოს დამოკიდებულება რუსეთთან კანონმდებლობის მხრით უნდა ყოფილიყო, ხოლო აღმასრულებელი უფლება უნდა შერჩენოდა საქართველოს მეფეების დინასტიის ბეგრაციონებს. ესეთია იურიდიული დასკვნა ავალიშვილის ფრიად საყურადღებო გამოკვლევისა“.

რა აზრებია და რასა სწამებ

შურნალ-გაზეთიმიღანი

სასულიერო წოდება უნდა ვაგროოს სახელმწიფო პოლიტიკის საქმეში? რა ადგოს დიკავებს სახელმწიფო სათაზიროში ჩვენი საზღვდელოება?

უწმიდესმა სინოდმა გაუგზავნა ყველა მოძღვრებს ეპისტოლე, რომ იგინი არ უნდა ერეოდენ სახელმწიფო პოლიტიკის საქმეში ლ დარიგება მისცა თუ როგორ დაიპირონ თავი ეხლანდელი ხალხს მოძრობის დროს. ამ ეპისტოლეს გამო პრევატ-ლოცენტი სტროვეი ს.პეტერბურგის უწყებაში სწერს შემდეგა:

ჩვენ სრულეხით ვეთანხმებით იმ აზრს, რომ ეკლესიის მოსამსახურე უნდა იღვეს გარეშე ყველა პარტიებისა, მაგრამ უნდა მოშორებული იყოს ერთნირად ყველა პოლიტიკური მოქმედებისაგან ვის სასარგებლო-

თაც უნდა იყოს ეს მოქმედება: მართებლობის სასარგებლოდ იქნება თუ წინააღმდეგ მართებლობისა.

ეკვლესია არის საუკუნო დაწესებულება, და ღვათებრივ მისმა დამარჩიებელმა პირდაპირ სთქვა: „მეუღლება ჩემი არა ან ქვეყნისაა“. ვინც სოფლის თავისთვის მის წინამოადრილად რათ ეკავშირებიან და ემხრობიან 'მა თუ იმ პარტიას?

მიიქცენ ისინი და თვლიდ ვადავლენ თავის ეკვლევისის ისტორიას და ეს ისტორია ეტყვის მათ თუ როგორ უნდა მოიქცენ იგინი იმისთანა არეულების დროს, როგორ შიაცა ეს სოფლები ჩვენ. დაე შეხედონ მათ თუ როგორ უკეთედენ პოლიტიკურ ბრძოლის დროს ეკვლისის ექვთესნი წარმომადგენელნი ყოველ-დროში; როგორი ადგილი ეჭირა მას სანამ არ მოიხრიდა თავის ამაო ამა წუთის-სოფლის ინტერესისთვის.

იგი არასადეს არსად არ მიილტოდა, რომ დ.ეჭირა ადგილი წინააღმდეგ მართებლობისა, მაგრამ ამავე დროს გაბედულად და გადაწყვეტილად ამახილებდა მათ იმ შემთხვევაში როცა სცოდნოდენ დიდ და საუკუნო ზნეობით კამონთა წინააღმდეგ. ქრისტეს არ აუშფოთებია ხალხი იროდის და პილატეს წინააღმდეგ, მაგრამ ამას არ მოუშლია ქრისტესთვის რომ იროდისათვის ეწო დებია მელა და დაეცვა ხალხის თვალში ისინი, ვისი სისხლიც პილატემ შეურია მათ მსხვერპლს. როდესაც პოლიტიკური მხებელობა აღინთებოდა ეკვლესია ყოველდონეს ხმარობდა მის დასაცხრომად; იგი ერთგვარად მაცადინობდა შეაკავებია მოთარობა ფიცხობა, მკაცრი და მოუფიქრებელი რეპრესიებისაგან (დასჯისაგან) და ხალხის აბოძოქრებული ამბოხებაც. (მაგალითურ, წმ. იოანე ოქროპირი ანტიოქიაში).

მის თვალში სრულებით არ ყოფილან მეამბოხენი: ყველანი ერთხანირად იფაროდენ თავს მის წმიდა კალთას-ქვეშ, ის ერთხანირად თხოვილობდა მოწყალებას დამორჩილებულთათვის განურჩევლად რისთვისაც იბრძოდენ იგინი. შეხედეთ როგორ სცედალ ის, რომელსაც ჩვენი ეკვლესია ასეთ პატრეს იტყობს.

წმიდა ნიკოლოზი ხელიდან გამოსტაცებს ხმაღს ჯადოს და განათავისუფლებს თავის მოჭრისაგან სიკვდილით დასაჯელებს. წმიდა ამბროსი მედიოლანელი არ აზიარებს იმპერატორს, რომელმანაც ამიხოცა მეამბოხენი; წმიდა იგნაცი პატრიარქი კონსტანტინოპოლი იმპერიის მმართველს არ აზიარებს ცუდად მოქცევისათვის დედაკაცებთან; დასარულ ჩვენი წმიდა ფილიპე როგორ მოიქცა?..

აი ის წმიდა სახეები, რომელთაც ეკრძალებოდენ და ყოველთვის შემდეგშიაც საკრძალებელი იქნებოან მრავალ, მრავალ შთამოებისათვის.

* * *

ახალი წეს-წყობილებით სახელმწიფო საბჭოში ექვსი ადგილი უკავია სასულიერო წოდებას. ამას-

თან სამი იქნება თეთრი სამღვდლოებისაგან არჩეული და 3 მღვდელთმთავრებისაგან — შავი სამღვდლოებისაგან. ამ ახალ კანონმდებლობის-გამო საექკლესიო მოამბე“, პეტერბურლის აკადემიის ორგანო საფუძვლიანად სთვლის, რომ მანიფესტი 20 თებერვლიდან არა თუ მარტო მისიონერულ, არამედ დიდ საპასუხო მოვალეობას აკისრებს სამღვდლოებს.

20 თებერვლის მანიფესტი ეკვლესიას აახლოებს თავის დანიშნულებას—მიახწიოს კანონიერ თეთ-მართავ-გამგეობას. ამ მინიჭებული უფლებით ეკვლესიამ უნდა ისარგებლოს, რომ მოიპოვოს ეს თვით-მართელობა. აღჩრეული საბჭოში იქნებოან მოაწმუნენი და მათზე იქნება დამოკიდებული მიმდინარეობა არა მარტო ეკლესიური ცხოვრებისა, არამედ სახელმწიფოსიცა. ესლა ეკვლესიისთვის საწიშოა საერო წოდების ბიუროკრატის დამორჩილება კი არა, არამედ სასულიერო წოდების დამოუკრატობა, თუ ეკლესიის წარმომადგენელთა დაიგივებს თავის თანამდებობა და დიდის უფლებით დაიწყეს სხვა-გვარად სარგებლობა.

წამილი ჩადსიის მიმართ.

ბატონო რედაქტორო

უმორჩილესათ გთხოვთ დამიბეჭდოთ თქვენ ზატაეცემულ გავთში შემდეგი სტრაქონები.

„ცნობის ფურცლის“ მე-3018 ნომერში მთავსებული იყო ბ-ნ ვაღსამინის სტატია: „ჩვენის სამღვდლოების საუფრადგებოდა“. აგრთრი არჩევის გავთ „ეკოლოგია“-ს (№3!) მითარის და, სხვათ შორის, სწერს, რომ „ეკოლოგია“ -დაყენებით აცხადებს, ვითამ ხუთს ქართულ ენისქობსთა შორის, ოთი ეველასგან ცნობილ აეოს, როგორც მტკაცმე მოწინააღმდეგე საქართვლის ეკლესიის აგრთკეევალობის ზრთქტისსა. ბ-ნი ვაღსამინი კითხულობს: „ვინ არან ეს ორი ეფასეკობსთა, კირთინი და ლეონილე სომ საქვეენოდ და უშიშრად თხოულობენ აგრთკეევალიას. საქართვლოშივე მსახურობს კადეკ სამი ენისკაზობის: გარტკეი, ექვთიამე და ზეტრე“. ამ კითხვის პასუხით დაბეჭდილია „ცნობის ფურცლ“-ის მე-3038 ნომერში წერაილი ყოფილად სამღვდლო ზეტრესი, რომეილე საქვეენოდ უმცხადებს, რომ იგი მომწერა აგრთკეევალიას. ამსვე ვაცხადებ თქვენის გავთთის საშვადებით, მეც. ჩემი შეხედულობაც როგორც აგრთკეევალიაზე, ისე ჩვენი ეკლესიის სხვა სკათხე-

Handwritten signature and scribbles at the bottom right of the page.

ბზე ნამალევი არ არის და ისე კარგად მოკესხებათ ქართველ ეპისკოპოსებს, ექსარხოსს ნიკოლოზს, რომელსაც „კოლოკოლა“ სთვლის ავტოკეფალიის მომხრედ, ტფილისის ქართველ სამღვდელთაგან, თითონ ვაღსაშინს და იმ საერო პირთ, რომელთაც მსურდალე მონაწილეთაგან იღებდნენ წარსულ 1905 წ. ტფილისში, იმ კრებებზე, რომელზედაც ირჩოდა ხელმე საეპისკოპოსო შესახებ ჩვენის ეკლესიას. ეპისკოპოსი კარიონი და ლუბინი სხარულით მოკლდნენ ჩემ მღვდელ-მთავართ კურთხევას ამ იმედით, რომ მსარბი ამოვადგომოდა მათ მიზნის მისაღწევით. მათ იმედი არ გამიძრუება. ვინც იგის საქმის გაგრძელება, ის არ დამწამებს სულის სიდატაკეს.

აპისკოპოსი გიორგი.

II.

ბნო რედაქტორო! უმორჩილესად გთხოვთ ადგილი მისცეთ თქვენს პატივცემულ გაზეთ „ცნობის ფურცელში“ ამ ქვემო აღნიშნულ წერილს.

ერთი თვის წინად გაზეთ „ც. ფ.“-ში ბატონი ვალსამონი სწერდა, რომ პეტერბურგის სასულიერო და საერო პრესაში გაუერცხლენიათ ხმა, ვითომ მხოლოდ ორი ქართველი მღვდელთმთავარი, სახელად ობრ კირიონი სოხუმის ეპისკოპოსი და ლეონიდი იმერეთის ეპისკოპოსი აცხადებდნენ სურვილს საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიის შესახებ, ხოლო სხვა ორი მღვდელთმთავარი, ქართველივე, ვითომ არ თანაუგრძობს ზემოხსენებულ ეპისკოპოსთა თავგანწირულს მისწრაფებას და წინააღმდეგნი არიან მშობლიურის ეკლესიის დამოუკიდებლობის საქმისა. ასაშორებლად ამ გვარის აცილისა ჩემის თავიდან, საღმრთო ვალად ვრაცხ გამოვაცხადო საჯაროდ წინაშე ქართველ ერისა, რომ მე ეკლესიადი მზურველ მომხრე ვარ საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიის აღდგენისა სახარების სიტყვისაგებ: „შურმან სახლისა შენისამან (უფლისა) შექმამა მე“ (იოან. 2, 17). ამ გვარი ჩემი მიმართულება ამ საქმეზე არ არის დაფარული. წარსულს ზაფხულს ივლისის და აგვისტოს თვეებში ამავე საგანზე რაოდენმე გზით მქონდა საუბარი ერთ მაღალ ხარისხის სასულიერო წოდების პირთანაც ერთი ქართველ ეპისკოპოსის თანადასწრებითა და მონაწილეობითა, წარსული წლის 16 ნოემბრის თვეში მიცემულს პეტრიაზედაც საქართველოს ეკლესიის ავტოკე-

ფალიის შესახებ ოთხს ქართველ მღვდელთმთავართ შორის, რომელნიც იმ დროს ტფილისში იმყოფებოდნენ, მეც მიწერია ხელი.

პეტრე ეპისკოპოსი აღაგერდალეი, დროებით მმართველი იმარეთის ეპარქიის.

III.

ბ. რ!

თქვენის პატივცემულის გაზეთის საშუალებით ჩემნი თანა მსახურნი და მოძმენი ყოვლად-სამღვდელნი პეტრე და გიორგი აუწყებენ საზოგადოებას, რომ ისინი არიან მომხრენი საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიობისა. როგორც ვიცი, ეს აზრი არის საკუთრება არა მხოლოდ ერთის და ორის მღვდელ-მთავრისა, არამედ ყველა ჩემი, ქართველ ეპისკოპოსებისა, ამ აზრით გამსჭვალულთა წარსულის წლის ნოემბერშივე ოთხთავე ქართველ ეპისკოპოსებმა ყოლის გულის წადილით შევადგინეთ წერილობითი განცხადება და დაავტოკიცეთ ჩვენის საკუთარის ხელის მოწერითა, რომ საქართველოს ეკლესია იყოს და ამისათვის ეხლაც და შემდეგ-შეიც უნდა იყოს ავტოკეფალური. ჩემი გადაწყვეტილება იყო კრებითი და ჩემნი განცერძობება ყოვლად შეუძლებელია. თუნდა რომ ყველას მოულოდნელად ვინმე მონიშნა განცერძობება, მიანც ის იმით ვერ დარღვევს საზოგადო ანუ კრების გარდაწყვეტილებას, რადგან ეს გარდაწყვეტილება, როგორც ესთქვი არის საკუთრება კრებისა—საზოგადოების. თუ შესწამა ვინმე ჩემ ხსენებულ ძმებს რაიმე ჩემთვის უცნობი და გაუგებარი აზრი საწინააღმდეგო ჩემის ეკლესიის ავტოკეფალიობისა, ვგონებ, რომ მეც შემწამებდა, მაგრამ დარწმუნდეს ჩემი შემწამებელი, რომ ის, წინააღმდეგ უკვე მიცემულის წერილობითის განცხადებისა, ვერ გადამათქმევინებს ჩემ საკუთარ სურვილს, რომ ჩემნი საქართველოს ეკლესია უნდა იყოს ავტოკეფალური. შემწამების გამგონეც არ უნდა აპყვეს შემწამებას, რადგანაც სიმართლე ყოველთვის გამოჩნდება—იგი არ დაიკარგება და არც დავარდება. ვინც სიმართლეს სწორედ შეხვდავს, ისპირდაპირ მივხედნებს იმას, სიმართლის მიმდევარმა უნდა უხებდოს იმ პირს, რომელზედაც არის შეწამება,—თუ როგორც მსჯელობდა და მსჯელობს იგი საზოგადო საქმეში. თუ თავისი მსჯელობა და დარწმუნება დამატყუცა საჯაროდ თავის ხელის-მოწერითა და შემდგომშიაც

F9843

საქართველოს
ეპისკოპოსის
გირჩეული
გ. რ.

25-1-1906
გ. რ.

არ შეუვცლია თავისი დარწმუნება, მაშ რაღა ადგილი აქვს შეწამებას? არც მე და არც ჩემ ძმებს ჩვენის ხელმოწერილისაგან საზოგადოდ უფრო არ გვიოქვამს. მაშასადამე, სიმართლეს მოუკლებელია ბრძნული ანდაზა: „საცა ხელია, იქაც თავია“.

შედირუსი ძმთა შორის ეპისკოპოსის კეჭოაძე.

უნდა მოვასხენოთ წერილის ავტორებს, რომ ეს წერილები ქართველებისათვის დასაჯერია, მაგრამ ძლიერ კარგი იქნებოდა რუსები დაგვერწმუნებია რუსულ ვაზეთში ამ წერილების დაბეჭდვით, თორემ რუსები ამას ვერ წაიკითხვენ და არ დარწმუნდებიან რომ გარდა ლეონიდისა სხვა ეპისკოპოსებიც სურვებენ ავტოკეფალიობას საქართველოს ეკლესიისათვის.

ახალი ამბები და შენიშვნები

* * ტფილისის გენ.-გუბერნატორმა ნება დართო კნ. მირიამ ვახტანგის ასულის ჯამბაკურ-ორბელიანისსა შეადგინოს კომიტეტი საქართველოში დაზარალებულთა სასარგებლოდ ფულის მოსაგროვებლად და მათთვის შემწეობის აღმოსაჩენად.

* * ტფილისში მოვიდა ეპისკოპოს აშოთის დებეშა. ეპისკოპოსი იუწყება, რომ ყაზახები და მომრიგებელი შუამავალი თავისას განაგრძობენ და აწიოკებენ სოფლებსო. სხვათა შორის, დებეშაშია ნათქვამია: „ერთ სოფლიდან ყაზახები ისე დაბრუნდნენ, რომ ძალმომრეობა არ უხმარიათ, მაგრამ გამოეყვით მათ ათი ყაზახი და ჩავიდა ერთ ხევში, სადაც იმალებოდნენ ქალები და ბავშვები. ქალები საშინელი ყვირილითა და წივილით გაქცეულან სხვაგან დასამალავად. მცხოვრებლებმა სრულიად დაჰკარგეს რწმენა მთავრობის წარმომადგენელთა სამართლიანობისა. კომისია, რომელმაც მრავალი ცნობა შეკრიბა ძალმომრეობის შესახებ, ის იყო დაბრუნდა, რომ აქ მოთარეშე ყაზახებს ერმოლავეის მეთაურობით განაგრძებს ძალადობა. რით აიხსნება ასეთი ანარქია და როდის ექნება დასასრული“. ეპისკოპოსი სთხოვს ტფილისის სომხობას, ყოველივე ეს აცნობონ ნამესტნიკს.

* * 8 აპრილს სარქოლოგია საზოგადოებაში ბ-მა ე. თაყაიშვილმა წაიკითხა მოხსენება ყარსის

ოლქში მოგზაურობის შესახებ. ცხლანდელ ჩილიდრისა და არდავანის ნაწილებს საქართველოს ისტორია იცნობს ზემოქართლად, ან სამცხე საათაბეგოს ერთ ნაწილად. ორი-სამი საუკუნეა, რაც ოსმალეთმა საქართველოს ეს კუთხე მოპკლიჯა, მაგრამ ქართველობის კვალი ჯერაც არ წაშლილა იქ. ბნ. ე. თაყაიშვილის სიტყვით, გამაჰმადიანებულ ქართველებს ბევრგან სოფლებში ქართული ენაც არ დავიწყებიათ. რაც შეეხება გარეგან ცხოვრებას, სახეს და ჩვეულებას, იგინი თითქმის არაფრით არ განსხვავდებიან ჩვენის ხალხის ცხოვრებისაგან. ბნ-ს თაყაიშვილს მოუვლია და დაწვრილებით შეუსწავლია შესანიშნავი ადგილები. არქიტექტორის ბნ-კლდიაშვილის დახმარებით გვემები და ფოტოგრაფიული სურათებიც გადაუღია.

* * ტფ. გენ.-გუბერნატორმა ნება დართო კნ. ელისაბედ ირაკლის ასულს ჯამბაკურ-ორბელიანისს 15 აპრილსა და 10 მაისს შუა გამართოს წარმოადგენები, რომლის შემოსავლიც გადაიდება დამწვარ და დაზარალებულ ქართველთა დასახმარებელ თანხის გასაძლიერებლად. ერთ წარმოდგენას გამართავს ქ-ნ იავორსკის დრამატული დასი, მეორეს—ფილარმონიული საზოგადოება.

* * 11 აპრილს, საღამოს 5 1/2 საათზედ წყნეთის ქუჩაზე, ყუმბარა ესროლეს ქართველ მემამულეს თავ. გიორგი ამილახვარს და იმის მხლებელთ. ნასადილევს თა. ამილახვარი, დათა ნემსაძე, ალექსანდრე კვალიაშვილი და აპოლონ მაჩაბელი წყნეთის ქუჩაზედ მიდიოდნენ. იქნებოდა საღამოს ექვსი საათი, როდესაც მიმავალთათვის, როგორც თვითონ განაცხადეს, სახერხავ ქარხნის ეზოდან ვიღაცას უსროლია ყუმბარა, რომლის ნატყებებითაც ფეხში მძიმედ დაჭრილა დათა ნემსაძე, მსუბუქად კვალიაშვილი და თავ. ამილახვარის მცველი ლეკი ისმაილ სულეიმან-ოღლი (მკლავში). დანარჩენნი უვნებლად გადაჩნენ. როცა ყუმბარის გადამდებთ შუენიშნავთ, რომ ამილახვარი უვნებლად გადაჩნა, რამდენჯერმე რევოლვერი ესროლეს, მაგრამ ააცილეს. ამ დროს გადაჩნენილთ ამოიღეს რევოლვერები და გამოუდგნენ მსროლელთ, მაგრამ ეს უკანასკნელნი მიიმაღნენ. სროლის ხმაზე მოვიდნენ პოლიციების ტერი, გუბერნატორი და აღმინისტრაციის სხვა პირნი, მთელი უბანი ყაზახებით შეჰკრეს და შეუდგნენ ჩხრეკას. საღამოს დაპატიმრეს სამი კაცი,

ერთი ზეინკალი და ორიც სხვა, ვასო ჩუბინიძე და გიორგი ზუბიაშვილი. ამათვე ზოგი დაშავებულთაგანი ამბობს; რომ თავი დაგვიკრეს; „კნიაზებს გაუმარჯოთო“, შემდეგ გაიარეს მცირე მანძილი და გვესროლეს ყუმბარაო. გამოძიებას უკვე შეუდგნენ. მიზეზი თავდაცემისა გამოურკვეველია, თუმცა ფიქრობენ, რომ ყუმბარის მსროლელნი ისინი უნდა იყვნენ, რომელნიც ამას წინად გასაძარცვად დაეცნენ ამილახვარს წყნეთისავე ქუჩაზე, საკუთარს ბინაზე.

* ამას წინად ყველა გაზეთში დაბეჭდილი იყო, რომ თედო სახოკიას სამხედრო სამართალში აძლევნო. როგორც გადმოგვცეს ეს ამბავი მართალი არ არის. თედო სახოკიას შესახებ ჯერ გამოძიება არ გათავებულა.

* სამხედრო სასამართლომ ტე. გენ. გუბერნატორს გადასცა ვანაჟენი ოზურგეთის მცხოვრების სამსონ ლლონტის საქმის შესახებ. ლლონტს, როგორც ვიცით, აბრალებდნენ საკანტორლო პალატის ხაზინდარის მალინოვსკის მოკლას. სამხედრო სასამართლო შემადგომლობს გენერალ-გუბერნატორის წინაშე, რომ ლლონტს, მცირე-წლოვანობის გამო, სასჯელი შეუმსუბუქდეს. ვანაჟენი ჩამოხრჩობის შესახებ ძალაში შესულია, რადგან დამნაშავეს იგი არ განუხარგრებია.

* სამხედრო სასამართლომ ფოთში სიკვდილით დასჯა მიუსაჯა დიმიტრი ჩიგოგიძეს, რომელსაც ქუთაისში კაპიტან ტარასოვის მოკლას აბრალებდნენ. ნამესტნიკმა ეს სასჯელი ჩიგოგიძეს შეუცვალა ოცი წლის კატორვად.

* გაზეთის მკითხველებს უთუოდ მოეხსენებათ, რომ ყოველ წელიწადს ინგლისსა და ამერიკაში რადენსავე ცხენოსანს გურულს იბარებენ ცირკებისთვის. ამ გურულებს, რაღაცა შეცდომით, საზღვარ-გარედ „კავკასიელ ყაზახებს“ ეძახიან. ამას წინად ეს გურულები, ამერიკაში მიმავალნი, მარსელში მოჰყოლიდნენ. როდესაც ფრანგებს გაუგიათ, „ყაზახები“ მოვიდნენო, ერთი აღიაქოათი აუტეხიათ, დაუშენიათ ქვები და ქოლგებითა და ჯიხებით მიპარდნენ. ფრანგები, საზოგადოდ, გაჯავრებულნი არიან ყაზახებზე იმ საქმეების გამო, რომელსაც ესენი რუსეთში სჩადიან. ბოლოს საქმეში პოლიცია ჩარეულა და დაურწმუნებია ხალხი, რომ მიმავალნი ყაზახები-ი არა, ქართველები არიანო.

* «შრომა»-ში ვკითხულობთ, რომ სასულიერო მთავრობას შეუძლებია პროექტი საქართველოში ორის სასულიერო სემინარიის დაარსების შესახებ. ამ პროექტით, ერთი სემინარია უნდა დაარსდეს დასავლეთ საქართველოში და რადგან იქ თითქმის სულ ქართველები სცხოვრობენ, სწავლება ამ სემინარიაში ქართულ ენაზე უნდა იყოს, ხოლო მეორე სემინარია უნდა დაარსდეს ტფილისში, აქ კი საწვლელა ისევ რუსულ ენაზეა.

„ვერცხე. გოლ.“-ს გაუგია, რომ მთავრობას გადაუწყვეტია დაითხოვოს სახელმწიფო სათათბირო მხოლოდ შემდეგ შემთხვევაში: 1. თუ სათათბირო მოითხოვს 20 თებერვლის მანიფესტის სრულიად გაუქმებას; 2. თუ სათათბირო მოითხოვს, რომ ხელმწიფემ კონსტიტუციაზე ფიცი მიიღოს და 3. თუ სათათბირო მოითხოვს მთელ სამინისტროს დათხოვნას.

* მინისტრ ღურნოვს ზოგიერთ გავლენიან კაცთათვის მიუშარათავს და უკითხნია, რა მიზეზია მემარჯვენე პარტიებს და „17 ოქტომბრის კავშირის“ დამარცხებისაო. ზოგს უნახუნია, რომ თავი და თავი მიზეზი ამ პარტიების დამარცხებისა არის თვით მინისტრი ღურნოვო, რომელმაც რებრესიებით გამოიწვია რუსეთის საზოგადოების პროტესტი, რაც მემარჯვენე პარტიებისადმი თანაგრძნობაში გამოიხატა. ხალხმა ამ პარტიის წევრნი აირჩია სახელმწიფო სათათბიროში და ამით გაჰკიცხა ვერტე-ღურნოვოს რეაქციონური მთავრობა. ამბობენ, რომ ასეთმა განცხადებამ ღურნოვოზე დიდი შთაბეჭდილება მოახდინაო.

* გაბონი ამჟამად ერთ-ერთ მონასტერშია და იქ იხდის, უმაღლეს სასულიერო მთავრობის ბრძანებით ეპიტიმისა, თანახმად ეკლესიის კანონებისა. ამბობენ, რომ მისი ცოლი ფიქრობს მიტროპოლიტს სთხოვოს ქმრისთვის ბედის შემსუბუქება.

* „სლოვო“ იუწყება, ცარსკოე სელოში გაიმართა მეორე სხდომა სავანებო რჩევისა. ამ რჩევის მიზანი იყო საკითხი შესახებ ძირთად დამატებით კანონის გამოცემისა. რჩევას ყველა წევრები შეთანხმდნენ, რომ არსებული კანონები ხელშეუხებელი უნდა დარჩეს, მაგრამ ერთი რამ ძლიერ ამინებს მთავრობას, სახელდობარ; ისა, რომ სახელმწიფო სათათბირო ისარგებლებს მისთვის მიკუთვნებულ უფლებით ზეგააართოვებს თავის მიწოდობილ-

ბებს. ამიტომ მთავრობა იძულებულია მიიღოს ზომები. იუსტიციის მინისტრის აზრით, ერთადერთია გზა ამ ნაირ საფთხის თავიდან ასაცილებლად ისაა, რომ სათათბიროსა და საბჭოს შესახებ გამოცემულ დებულების შესახები კანონი ძირთად კანონებში ჩაირიცხოს.

* * ხმებია რადგანაც ქალაქში სრული სიმშვიდეა, ამიტომ მოსკოვის უნივერსიტეტში ამ დღემდე დაიწყება სწავლა.

* * როგორც პეტერბურგიდან ატყობინებენ „შრომა“-ს იმ საშინელ ამბების გამოსაძიებლად, რომელსაც ეს მეოთხე თვეა ბოლო არ ეღება ქართლსა და დასავლეთ საქართველოში, პეტერბურგიდან იგზავნება სახელმწიფოს დაცვის საქმის უფროსი გენერალ-ლეიტენანტი გ. ნ. ომელიუსტი-პეტრენკო.

განა პეტერბურგში არ იციან რა ხდება საქართველოში? განა ესეთი განკარგულებანი იქიდან არ იგზავნიებიან?!

* * თიანეთის მხარაში რწმუნებულთა არჩევანი დანიშნულია 25 აპრილისათვის; გორისა, დუშეთისა, ტფილისისა და ბორჩალოს მხრებში—3 მაისისათვის; თელავის მხარაში—7 მაისისათვის. მემამულეთა კრებები დანიშნულია: გორისა, დუშეთისა, ტფილისისა და ბორჩალოს მხრებში—7 მაისისათვის, ხოლო თელავის მხარაში—3 მაისისათვის. ქალაქის ამომრჩეველთა კრებები დანიშნულია: სიღნაღის მხარაში—3 მაისისათვის, გორისა და დუშეთის მხრებში—5 მაისისათვის. ჩვენ დარწმუნებული ვართ, რომ ამორჩეულნი პირნი სექტემბრისათვის შეიკრიბებიან პეტერბურგში..!

* * კავკასიის უმაღლეს-ადმინისტრაციის განკარგულებით, გორისა და დუშეთის მხრებში გლახთა მოძრაობის დროს გაიგზავნა საგუბერნიო საგლახთა საკრებულოს წევრი ბ. ნი მ. შესტაკოვი, რომელსაც, სხვათა შორის, დაეღებულები ჰქონდა გლახებისა და სამღვდლოების შორის ატეხილი დავა დრამის ფულის შესახებ გამოერკვია და მოეწვრიგებინა. ბ. ნ. შესტაკოვს ამ ქამად დაუმთავრებია ეს საკითხი და ამ მხრების მომრიგებელ შუაპელებსა შემდგეს სწერს: (დუშეთის მხარაში მოგზაურობის დროს გლახები ყველგან შემომჩიოდენ ამ სასყიდლის სიდიდებზე, რომელსაც ისინი იხდიან ჰლდლების სასარგებლოდ სხვა-და-სხვა წეს-რიგის სრულების დროს. ამხვევე სწერდა ადგილობრივი

პრესა გორის მხრის შესახებაც, რომ ცოტათი მიიწ მოვაწერსო ეს საკითხი და მით დაეამწვიდო გლახები. საქიროდ ვრაცხ შეგატყობინოთ ის ცნობები, რომელიც ამ ქამად ხელთა მაქვს—სახელდობრ: 1. თითქმის მთელ საქართველოს ებარქიაში დრამა უდრიდა ერთიდან ორ ფუთ ხორბალს; 2. მღვდელ-მოქმედების ნიხრი საქართველოს ებარქიაში შემუშავებულია ჯერ ისევე 13 დეკემბერს 1882 წელს და პირი ამ ნიხრისა დაეგზავნა ყველას; ამ ნიხრის ძლით დადებულია: ა) დაქორწინებაში მღიდრებზე—10 მან., საშუალო ქონებისაზე—7 მან., ღარიბებზე—5 მან., ბ) მიცვლებულის გამოსვენებასა, ანდრძის აგებასა და მისვენებაში საფლავამდე, რომელიც 1 ვერსის მანძილზეა, 3 მან., ხოლო ერთ ვერსზე მეტში—ათი შაური თითო ვერსზე; გ) ვითნის კითხვასა და ორმოცის წირავში მორიგებით. მთელ კრებულზე ასე 35 მანეთი მოდის; ვ) ნათლობაში, როგორც მე ვიცო, დაწვებულთა 1—2 მანეთი. (?) ამას ისიც უნდა დაუმატოთ, რომ ეს ფასი მთელ კრებულზეა გამომდგარიშებული და ამა თუ იმ კაცის შემღება სასოფლო ყრილობაზე ირკვევა ხოლმე. ამ ნიხრზე ჩემის აზრით ყოველთვის შევიღება მოარიგოთ ორივე მხარე, მით უმეტეს, რომ სამღვდლოება ყოველთვის დაუთმობს ღარიბ მრევლს. გლახების დასამწვიდელად ის ფაქტიც უნდა ჩითვალოს, რომ სამღვდლოება უკამდგომლობს როგორც დრამის შეცვლას, ისე ფულის გაღებას მღვდელმოქმედებაზე. სანამ ეს საკითხი გადასწყდება, ვავალებთ იხელმძღვანელოთ იმ ნიხრით, რომელიც მე ზევიდ იმებს აღნიშნულია. (შრომა).

* * „კავკას“-ში ოფიციალური ცნობა დაბეჭდილი იმ საქმეების გამოძიების შესახებ, რომელიც შუშის მხარაში ყახახთა რახმა ჩაიდინა. ნამესტნიკს განუხილავს განსაკუთრებულ კომისიის მოხსენება და დაუდგენია: 1. გაიგზავნოს განჯის გუბერნიაში საქირო ზომების მისაღებად ნამესტნიკის თანაშემწე გენერალი მალაძა; 2. პოლკოვნიკის ვევერნის რახმის მოქმედების გამოძიება მიენდოს სამხედრო გამოძიების პოლკოვნიკს ცეგე ფონ-მანტიფელს, 3. მომრიგებელი შუამავალი ერმოლოვი დროებით დათხოვილ იქნეს თანამდებობიდან და იმის გამომძიება მიენდოს განჯის ვიცე-გუბერნატორს. („შრომა“).

* * წმიდა ბარბარეს ეკკლესიის მღვდელს ი.

ჩუკავაძეს უთხოვია გაზეთის გამოცემის ნებართვა, რომელსაც ეწოდება «სიტყვა». არ არის ცნობილი, ეს გაზეთი სასულიერო იქნება თუ საერო.

* * * 5 აპრილს სოფ. ბაშვრალელში მისულა ერთი ფაიტონი, რომელშიცა ყოფილან ერთი ქანდარბის ოფიცერი, ერთი მის მთარგმნელი და ერთი შვედოზონი კაცი. ამ ფაიტონს მოყვებოდნ ორი შეთარაღებული ცხენოსანი ქანდარბები. ქანდარბის ოფიცერს გამოუცხადებია მამასახლისის თანაშემწისათვის, რომ იგია გამოგზავნილი-ფულდების გასახჩრეკად, რადგან ამ ბოლო დროს ხაზინაში ყალბი ფულები შემოდისო. მათ წარუდგენიათ მობოქილი ფულები 749 მანეთი, ფულების შემყრებისათვის გამოურთმეგია 500 მ. და ერთი კერძო კაცისთვისაც გამოურთმეგიათ 200 მანეთი. გამოუცხადებია მათთვის, რომ ალექსანდრეპოლში უნდა წაგვეყვით და იქ თქვენს მთავრობას ჩავაბარებთ ამ ფულებსაო. ეს ყოფილა დამით ათ საათზე. ფაიტონი მაშინვე გამობრუნებულან «რევიზორები» და ფულის მიმკეწნიც გამოყოლიან, მაგრამ ისე ჩქარა წასულან ფაიტონით, რომ ვეღარ დასწვიან და ისინიც მიმალულან. ეძებნენ დღესაც ამ ქანდარბებს, მაგრამ ვერ ნახეს.

—მეორე შემთხვევა კიდევ უარესი მომხდარა ქალაქს დუშეთში. შვიდი-რვა სალდათი მისულა დუშეთის ხაზინაში ყარაულების გამოსაცვლელად. ეს სალდათები დამდგარან ყარაულად და წინეთ მდგომნი კახარმაში წასულან. ეს ახლად მოსული სალდათები შესულან ხაზინის ოთახში, სადაც ფულები ინახებოდა, გაუღიათ კარი და წაუღიათ სამას თუთხმეტე ათასი მანეთი. სერთუკები დაუხდიათ და დღურაგებიათ იქვე და თვითონ მიმალულან.

დაიღ, ძლიერ ცუდი დრო დგება და რა იქნება შემდეგში—კაცმა აღარ იცის... რა არის ეს თუ არა მასხარად აგდება ომიანობის მდგომარეობის გამოცხადებისა?... ჩვენ გვეონია ხაზინას არა დაეკარგება-რა, რადგან დუშეთის გენერალ-გუბერნატორი დუშეთის მაზრის მცხოვრებთ გარდაახდევინებს, როგორც ორას ორმოცდა შვიდი ათასი მანეთი ყვირილის ხაზინის შორაპნის მაზრის ხალხს და მღვდლებს გარდაახდევინეს...

* * * ჩვენ შევიტყვეთ, რომ შორაპნის მაზრის სამღვდლოებს თხოვნის მიერთმევა განუზრახავსთ ხელმწიფისათვის და ითხოვენ უკანონოდ გარდახ-

დევნიებული ფულები ყვირილის ხაზინისაგან გაარაცემული ცნობილ პირებისათვის უკანვე დაუბრუნონ მათ. ჩვენ დარწმუნებული ვართ ხელმწიფე შეიწყნარებს ამ თხოვნას და ამ ფულებს უკანვე დაუბრუნებს სამღვდლოებს.

* * * სათათბიროსა და საბჭოს წევრებისათვის რაუტის გამართვა განზრახულია 27 აპრილს საღამოსთვის.

* * * «სტრანა» იწყებია, სამსახურიდან გადიან მთავარი სასლვაო შტაბის უფროსების თანაშემწენი კონტრ-ადმ. ვირენიუსი და ნიდერმალერი.

* * * «სლოვოს» გაუგია, მეფის სიტყვა, წარმოთქმულ იქნება საზამთრო სასახლეში სათათბიროსა და საბჭოს წევრების წინაშე ერთად.

* * * გაზეთი «რუსკოე ბოგატსტოე» გადმოგეცემს, რომ მოსკოვში ამას წინეთ ყრილობა მოუხდენია რუსებს რომელ ყრილობაზედაც სხვადასხვა საპოლიტიკო კითხვების გარდა მსჯელობა ქონებიათ ეკლესიის შესახებაც საზოგადოდ და განსაკუთრებით საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფლობის შესახებ. ამ კრებაზე გარდაუწყვეტიათ: «ნება არ მიეცათ სამღვდლოებსა და ხალხსა საეკლესიო კრების მოხდენისა, ვინაიდგან, იმათის აზრით, თეთრი სამღვდლოება და ხალხი აღრეულენას მოახდენენ და ეკლესიის საქმეს გააფუჭებენო. საქართველოში დაჯინებული თხოვნა ეკლესიის ავტოკეფლობისა რევოლიუციონერების საქმეა».

«მთვ დადგება დრო, რომ მოსკოვში, იქ სადაც დღეს დიდი ტაძრებია იმ ადგილებზე იქნებიან კონსერვატორები და თეატრები... უკვე მოახლებულია ანტი-ქრისტეს მოსკოლის დრო».

ამ კრებას დაესწრო ცნობილი ვოსტოროვი და იმანაც, რასაკვირველია, დასაბუთა კრების ესეთი შეხედულება და ბოლოს კრებამ გარდასწყვიტა: «მარტო ევისკოპოსები შეიკრიბონ და მხოლო მათი გარდაწყვეტილება არის საკმარისი ყოველ საქმის მოსაწყობად და გასაკეთებლად, თორემ თუ იმათთან ერთად მორწმუნენი და სამღვდლოებაც შეიკრიბა უთუოდ საქმე წახდება და ანტი-ქრისტე მთვ გამოცხადდება». ამ კითხვის შესახებ შემდეგ მოვლაპარაკებთ მკითხველს.

პოსტსკი

სწავლა და მეცნიერება ქრისტიან- ნაბრძოლველ საიწმინტოებსა და კეთილ- ხნეობაზე.

ღმერთი მაცხოვარი და განმანათლებელი.

ზეციერი სწავლიდგან ჩვენ ვიცით, რომ ადამის პირველმა შვილმა კაენმა მოჰკლა ძმა თვისი აბელი.-ეშმაკმა მოჰკლა კაცი, კაცმა კაცი ძმა. ასე გაძლიერდა კაცის ბუნებაში ის ბოროტი, რომელიც შემოიტანა აქ ეშმაკმა. ცხადად სხანან ამ ბოროტის მსწარე ნაყოფნი: კაცსა მან გონება დაუბნელა, გული გაუტყუა, ნება დაუსუსტა; განუებას მოაკლდა ჭეშმარიტება, გულსა სიყვარული, ნებას კეთილი: კაცი დადგა ბიწიერების გზაზე. ასე ბნელია დაცემული კაცის ბუნების სახე, რომლისა-ღდგენა შეეძლო მხოლოდ იმავე ღმერთსა, რომელმანც შექმნა კაცი. ცოდვილი ადამისაგან განმრავლდა ქვეყანაზე ცოდვილი კაცობრივობა. განვლეს ქამთა, საუკუნოთა, ცოდვა, ბიწიერება ისე გაძლიერდნენ კაცობრივობაში, რომ მოაწმუნდნენ ღვთისა და ედემის აღთქმისა დარჩა მხოლოდ ერთი სახლობა მართალი ნოესი. მართლ-მსაჯულმა ღმერთმა ბოროტი კაცობრივობა, როგორც უფარებისა, ცოდვისგან დამავალი ნაყოფი, მოსოა წარღვნიოთ. განმრავლებული ნოეს ჩამომავლობაც დაგა უღთობის გზაზე: იმანაც დაივიწყა აღთქმა მაცხოვრებისა. მაშინ მცველად სარწმუნოებისა ღმერთთან აღმოიჩინა მართალი აბრამი. მის ჩამამავლობას, როგორც აღჩიუდ ღვთის ერსა, ერგო ბედნიერი ხედრი: ამ ერისგან აღმოცენდა ის მშვენიერი ნორჩი კაცობრივობისა-ქურქელი კეთილისა და მადლისა-ქალწული მარიამი, რომლისგანაც, სული წმინდის ძალით, იშვა, განხორციელდა, განკაცნა ძე ღვთისა, მეორე პირი ღვთებისა, წოდებული იესო ქრისტედ, კაცობრივობის მაცხოვრად. ასე გამოცხადდა, თავის დროზე, ის დიდი

საიდუმლო კაცთა მაცხოვრებისა, რომელიც აღთქმული იყო ედემში.

ადამიანს შეუძლიან მიუხედავდეს ამ დიდ და ღრმა საიდუმლოსა, მიიღოს და ირწმუნოს იგი, მხოლოდ მაშინ, როდესაც ადამიანი, გონიერ-ზნეობითი და თავისუფალი არსება, კეთილ-ნებობით დადგება უმაღლესი თვით შეგნების ნიადაგზე: ძალდატანებითი სარწმუნება არც შეიძლება და არც ჩაითვლება რწმუნებად.

თვით-შეგნება უცხადებს კაცს, ამ გვარ ქეშმარიტებასა: კაცი სულით არის ღვთის სახე, ამისთვის ღმერთი და კაცი უნდა იყვნენ ერთობაში.-როგორც ღმერთი, კაციც უნდა იყვეს წმინდ ცხოვრებისა,- ეს ერთობა არის კაცისთვის ნეტარება. მაგრამ კაცი, როგორც ცოდვილი, დაშორებულია ღვთისაგან. ეს დაშორება შეადგენს კაცისთვის ტანჯვასა, სულიერ სიკვდილი. ამიტომ კაცი საქიროებს შემწეობაში, ცოდვათა მიტევებაში, როგორც იქონიოს ღმერთთან ერთობა, როგორც წმინდა არსებასთან, წყაარო ნეტარებითი ცხოვრებისა კაცის შემწეობა ამ საქიროებაში შეეძლო მხოლოდ ღმერთსა; კიდევ ამისთვის იგი განხორციელდა. იესო ქრისტეში, როგორც ღმერთ-კაცში, ღვთის ბუნება შეერთდა კაცის ბუნებასთან, რომ ეშველა კაცისთვის. მან ნამდვილად უშველა სწავლითა და საქმითა. მან მოანიჭა კაცობრივობას ქეშმარიტება ღვთისა, კაცის და ქვეყნისა, ის ცნობა, რომელიცა ცოდვამ დაუბნელა კაცსა. როგორც ქრისტე გვასწავლის, ღმერთი არსებით არის ერთი, ცხოველი, საუკუნო სული, სამპიროვანი: ღმერთი მამა, ღმერთი ძე და ღმერთი სული წმინდა. ეს ღმერთი არის შემოქმედი კაცისა და ქვეყნისა, იგივე არის მზრუნველი, მაცხოვარი და განმანათლებელი კაცობრივობისა. კაცი შექმნილია საუკუნო ნეტარებისთვის, მაგრამ ცოდვამ მოაკლო მას ეს ნეტარება, მოჰკლა იგი სულიერად. ამიტომ ცოდვათა მოტოვება ღმერთთან მოანიჭა კაცსა ღმერთ-კაცმა იესოქრისტემ საქმით: მან, როგორც უადრესმა პირმა, კეთილნებობით მიიღო თავისთავზე პასუხის ვება კაცთა ცოდვათათვის, იგი ეწემა ჯვარზედ, მოკვდა, აღსდგა მკვდრეთით და ამაილდა ზეცად. ამ გზით ქრისტე-ღმერთმა მოანიჭა კაცთა მადლი მაცხოვარებისა. ამ მაცხოვარების ღირსი გახდებია ის, ვინც გონებით, გულით და ნებით ირწმუნ-

ებს იესო ქრისტესა, როგორც ღმერთს-მაცხოვარსა და იცხოვრებს თანხმად სარწმუნოებისა. ვისაც აქვს უბაღესი თვითშეგნება, ვინც გაიგებს, თუ როგორ ვთანხმდება ყოველივე ეს კაცის ბუნებასა და აკმაყოფილებს მის სულიერ მოთხოვნილებათა, იგი უშეველად ირწმუნებს და სცხონდება.

ძაკი; როგორც ცოდვილი, სულითაც და სხეულითაც სუსტია სულიერი ცხოვრებისთვის. ამიტომ იგი საჭიროებს ღვთის შევლას, ცოდვათა მიტევებაში, გამართლებაში ანუ განათლებაში. მისი განათლება შეუქლიან მხოლოდ ქრისტეს მადლსა. ეს მადლი არის მისი მოწყალეობა, მისი საჩუქარი რომელშიაც საჭიროებს საწყალი კაცი. როგორც ხორციელი ცხოვრებისთვის საჭირონი არიან ნივთიერნი ნაყოფნი ისე სულიერი ცხოვრებისათვის საჭიროა ქრისტეს მადლი. ამიტომ მანდაწესა ქვეყანაზე მადლის სამეფო. ამ სამეფოს შეადგენენ ქრისტეს მორწმუნენი, რომელნიც სარგებლობენ ქრისტეს მადლითა მორწმუნეთა საზოგადოება იწოდება ქრისტეს ეკლესიად. კაცი ხორციელ ცხოვრებაში ნივთსა ხმარობს თავის სასარგებლოდ. მართო არსებობა ნივთისა უსარგებლოა, თუ არ იხმარება იგი საქმეში. სულიერ ცხოვრებაშიაც ასეა. მადლი მაცხოვარებისა მონიჭებულია ქრისტესაგან, იგი უკლებელია და მზა არის ყოველი კაცისათვის. კაცმა უნდა ისარგებლოს მით. ამიტომ იგი თავის ნებით უნდა მივიღოს ქრისტესთან სარწმუნების საშვალეებით. ეს არის პირველი ნაბიჯი მადლის მისაღებად. ქრისტეს მადლი არის სულიერი ძალა, ხოლო კაცი არის ქვეყნიერ ცხოვრებაში სულიერ-ხორციელი მისი სულიც და სხეულიც საჭიროებენ განათლებაში. ქრისტეს მადლით განათლება მიენიჭება კაცსა საიდუმლოდ, სულიერად, უხილავად. ამიტომ იესო ქრისტემ დააწესა თვის ეკლესიაში საიდუმლონი. იგინი არიან ლოცვითი საღმრთო მოქმედებანი, სადაც კაცი ხედავს ხილულ მოწყობილებასა, ნივთიერ ნიშნებსა. ამგვარად კაცი, როგორც სულიერ ხორციელი არსება, მონაწილეობს ამ საიდუმლოებში სსლითაც და სხეულითაც. ასე სულიერ-ხორციელი კაცის ბუნება მიიღებს ქრისტეს

მადლსა, რომელიც იმყოფება თვითეულ საიდუმლოში. ქრისტიანებისთვის მიწა არის ხორციელი ღედა, ხოლო ქრისტეს აკლესია არის მისი სულიერი ღედა. ღვთის ნებით და ძალით ღედა-მიწა ჰკვებავს კაცსა ხორციელად, დროებითი ცხოვრებისთვის, ხოლო ღედა-ეკლესია ესაზრდოებს ქრისტიანებსა სულიერი მადლითა ნეტარი ცხოვრებისთვის. საიდუმლონი ქრისტეს მართლ-მადიდებელ ეკლეს. არიან: ნათლილება, მირონცხება, ზიარება, სინანული, მღვდლობა; ქორწინება და ზეთისკურთღევა.

სათნოდ მამისა, მსხგრეპლად ქე ღვთისა შეწარულ იქმნა; ეს არს კაცთა ხსნა, ზენაურ ძალი, ცნადათ წამალი.

ზნათ სულთ, ნათლით შემკულთ. ვინც გერწმუნება, მისი ბუნება შევა გრწობაში, ნამდვილ ცნობაში, ვით ხარ კეთილი, მაცნთავარ ტკბილი.

ნეტარ ხარ ქელო, ქრისტეს უღელთ, შენზედ ტანჯული, კაცთა მსჯული, უველას იბრლებს, უველას იწყლებს, ვინცა ირწმუნებს, ვინცა იწუნებს ცოდვისა მონებას, მის ბორტებას.

მშვიდი გონება, მორჩილი ნება, მდაბალი გული, მოსაყვი სული ვერ უარ ჰყოფენ, რომ კაცზედა ჭებენ შენ დიდებას, მოწყალებას.

ამას ვოველს, ვითა ნათელსა, შეენის რწმუნება და სსსება,— მადლობა ღმერთსა სსსებით ერთსა.

აასებ ბადეუევა.

Handwritten signature

ბანსხალეზა.

მიიღვა ხელის-მოწერა 1906 წლისათვის ორ კვირულ გამოცემათა ძაბრულს

XXIII წ. „მწყემსი“-ზე XXIII წ.

დ

XXII წ. რუსულ «ПАСТЫРЬ»-ზე XXII წ.

ქუ რნალის ფასი:

12 თვით «მწყემსი» 3 მ. 6 თვით «მწყემსი» 2 მ.
 — ,, რუსული ,, 3 მ. — ,, რუსული ,, 2 მ.
 — ,, ორივე გამოცემა 5 მ. — ,, ორივე გამოცემა 3 მ.

ბაზეთზე ხელის-მოწერა შეიძლება დაბა ეგორაღაში რედაქციაში, თბილისში წყარა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების წიგნის მალაზაში. ვისაც ნაწილ ნაწილად სურს ხელმოსაწერი ფულის შემოტანა მან ორივე ჟურნალისთვის უნდა წარმოადგინოს 3 მან. პირველ იანვარს და 2 მ. პირველ ივლისს. მარტო „მწყემსი“-სთვის: პირველ იანვარს 1 მ. პირველ აპრილს 1 მ. პირველ ივლისს 1 მან. სოფლის მასწავლებელთ და ღარიბთ გაზეთები დათმობათ მთელის წლით ორივე გამოცემა სამ მ ა ნ ე თ ა დ.

რედაქცია იმყოფება დ. ეგორაღაში რედაქტორის საკუთარ სახლებში.

ბაზე შეცხოვრებთ ქურნალის დაბარება შეუძლიათ ამ აღრესით: Въ Квирили, въ редакцію газеты и журнала „МЦКЕМСИ“ и «ПАСТЫРЬ».

რედაქციაში მოიპოება წარსული წლების რამდენიმე სრული გამოცემანი „მწყემსი“-სა, რომელნიც ორ მანეთად დათმობათ მსურველთ.

რედაქციაში მოიპოება აგრეთვე სხვა-და-სხვა სასულიერო შინაარსის გამოცემანი, რომელთა კათოლიგი დრო-გამოშვებით ჟურნალშიდაც იბეჭდება და მსურველთაც შეიძლება დაიბარონ რედაქციიდან.

რედაქტორ-გამომცემელი დეკ. ღ. ღამბაშიძე,

საქართველო ქურნალი „ნებკბდულნი“

ფრფესუათებით ფრფ

მცირე წლოვან და მოზრდილ ყრმათათვის, თვეში ორჯელ სამა წაგინა: ორა მცირე წლოვანთათვის და ერთი მოზრდილთათვის კედაგომიურ ფურსლის დამბებში.

ფურსალში მონაწილეობას აღებენ ჩვენა მწერლობის სუკეტესო მთავრენა.

წელიწადი ითვლება 1-ლ იანვრიდან 1-ლ იანვრამდე. ფურსალის ფასი:

ერთად ორივე გამოცემა წელიწადში 5 მან., ცალ-ცალკე სამი მან.,—ნახევარი წლით ერთად 2 მ. 50 კ. ცალ-ცალკე 1 მან. 50 კაბ.,—თვეში 40 კაბ.—ცალკე ნომერი მცირე წლოვანთათვის 15 კაბ., მოზრდილთათვის 25 კაბ.

წელიურ ხელის მომწიფეთ შეუძლიანთ თვეში თითო მანეთა შემოატანონ.

რედაქცია იმყოფება ტფილისში, გოლოვინის პროსპექტზე, ზუბალაოვის სახლში № 8.

დასაბეჭდად გამოგზავნილი წერილები სუფთად და გარკვევით უნდა იყოს დაწერილი.

წერილები რომელზედაც არ იქნება აღნიშნული სურედაქტორის მიხედვით, უსესეიდალად იქნება ჩათვლილი.

რედაქტორი მაკრამ ივანეს ასული დამურაზი. გამომცემელი თაზ. პაპ. იოსებ. თუბანიშვილი.

3—3

შ ი ნ ა ა რ ს ი :

სალიბარბაზრო ბანსოვილები: ბეჭდვითი სიტყვის თავისუფლების გამოცხადების შემდეგ დიდი გამკრიანობა მართებს მწყემსთა, სოფლის ხუცისა.—სინიღნისსა და ეკლეისის თავისუფლება ბიზანტიის იმპერიაში.—ახალი ხრიე გლეხების ცარცვა გლეჯისა.—გაგონიანთ დამნაშავე თვითონ შირბოდეს სატუსალოში?—შეაზე ფიქრები, სოფლის ხუცისა. რუსეთის სემენარის ცხოვრებიდან.—აღრჩევასსულიერო წოდების მხრით სახელმწიფო საბჭოში ექვსი წევრისა, დ. დ. სამურენო ბანკის გაძარცვა და გ. ს. განძიელის მოკლა.—მიწის ძვრა და ვეზუვის ამოხეცა.—ნეკროლოგი, მღ. სერგო კალაძე.—ბიჭუნას (ლეჭი), თ. როსტომ—გუმა ჩიჭოვანის.—ჟურნალ-გაზეთებიდან.—წერილები რედაქციის მიმართ.—ახალი ამბები და შენიშვნები.

სავალბ ჭ მაცნიეამა ძრინტიანოზიკიზ საკაფსო-ნოეაბასა და კმილ-ხენოზაჰე: ღმერთი მაცხოვარი და განანათლებელი, ი ბლუევის.—განცხადება.

Редакторъ-Издатель П. Д. Гамбашидзе

სტამბა ჟურნალის „მწყემსი“-ს რედაქციისა (დეკ. დ. ბ. ღამბაშიძის) ყვირილა საკუთარ სახლში.